

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1911. Första Kammaren. Nr 29.

Lördagen den 13 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades fyra protokollsutdrag för sammanträdet på förmiddagen.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 6 och 9 i denna månad bordlagda utlåtande nr 46, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ideella föreningar, lag om ekonomiska föreningar samt lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom, *dels ock* i anledning däraf väckta motioner.

Genom en den 27 januari 1911 dagtecknad proposition, nr 35, hade Kungl. Maj:t under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till lag om ideella föreningar, lag om ekonomiska föreningar samt lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom.

Härjämte hade till utskottet hänvisats åtskilliga i anledning af berörda lagförslag väckta motioner.

Utskottet hade till behandling hvart för sig förehaft de i propositionen upptagna lagförslag jämte de i anledning af hvarje lagförslag väckta motioner.

I samband med förslaget till lag om ideella föreningar hade utskottet behandlat följande i anledning af detsamma väckta motioner, nämligen, inom Första kammaren, nr 85 af herr *Oskar Eklund m. fl.*, nr 87 af herr *Karl Johan Ekman*, nr 89 af herrar *Ernst Blomberg* och *Gustaf F. Steffen* samt, inom Andra kammaren, nr 297 af herr *S. H. Kvarnzelius m. fl.*, nr 298 af herrar *F. O. Mörtzell*

och *Ch. Meurling*, nr 300 af herr *A. Åkerman*, nr 302 af herrar *E. A. Nilson* och *J. Byström* äfvensom nr 303, af herr *Ernst Söderberg m. fl.*

Vid utlåtandets föredragning begärdes ordet af

herr *H å k a n s o n*, som yttrade:

Herr talman! I afseende å föredragningssättet tillåter jag mig hemställa:

att först föredrages utskottets förslag till lag om ideella föreningar paragrafvis med rubrik sist;

att vid behandlingen af 1 § öfverläggningen må omfatta förslaget i dess helhet;

att efter genomgåendet af detta lagförslag föredrages utskottets hemställanden under 1 och 2;

att därefter i samma ordning, som föreslagits beträffande förslaget till lag om ideella föreningar, företages till afgörande utskottets förslag till lag om ekonomiska föreningar;

att efter genomgåendet af sistnämnda lagförslag företages till afgörande förslaget till lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom;

att lagtext ej må behöfva uppläsa i vidare mån än sådant af någon kammarens ledamot begäres;

att för den händelse lagförslagen eller något af dem komma att i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de delar, som blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas; samt

att i afsende å nummerbeteckning af paragrafer och moment utskottet må äga vidtaga sådana ändringar, som påkallas af kamrarnas beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkterna 1 och 2.

Utskottet hade i nu föredragna punkter på åberopade skäl hemställt:

1:o) att Riksdagen, i anledning af ifrågavarande proposition i förevarande del samt de i ämnet väckta motioner, måtte för sin del antaga förslag till lag om ideella föreningar, af den lydelse, utskottets utlåtande utvisade; samt

2:o) att herr *Eklunds m. fl.*, herr *Kvarnzelius' m. fl.* äfvensom herrar *Nilsons* och *Byströms* motioner, försåvidt däri hemställts, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga ifrågavarande lagstiftningsärende under förnyad ompröfning, skulle anses besvarade genom utskottets hemställan under 1:o).

*Utskottets förslag till lag om ideella föreningar.**Lagförslag om
ideella för-
eningar.*

1 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

Förening, som fullföljer ett religiöst, välgörande, politiskt, socialt, vetenskapligt, konstnärligt eller sällskapligt syfte eller afser vårdande af yrkesangelägenheter eller eljest har annat ändamål än att genom ekonomisk verksamhet främja medlemmarnas ekonomiska intressen, må kunna i enlighet med hvad i denna lag sägs varda registrerad såsom *ideell förening*.

Vid förevarande paragraf hade reservation afgifvits af herrar *Widén, Söderbergh, Jansson* i Edsbäcken, *Berggren, Pettersson* i Södertälje och *Olsson* i See, hvilka ansett, att utskottet bort i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition och de i ämnet väckta motioner hemställa:

1:o) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition i hvad den innehöller förslag till lag om ideella föreningar icke måtte af Riksdagen bifallas, samt

2:o) att Riksdagen, med bifall till därom i herrar *Eklunds* och *Kvarnzelius'* motioner samt herrar *Nilsons* och *Byströms* motion framställt yrkande, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande af nytt förslag till lag om ideella föreningar med beaktande af vissa i reservationen angifna synpunkter.

Herr *Söderbergh*: Sedan det vid förra årets riksdag framlagda förslaget till lag om föreningar förfallit till följd däraf att kamrarna stannat i olika beslut, utarbetades inom justitiedepartementet förnyade förslag till lag om dels ideella föreningar och dels ekonomiska föreningar. Öfver dessa nya lagförslag anbefalldes öfverståthållareämbetet och Kungl. Maj:ts befallningshafvande i hvarje län att inkomma med underdåniga utlåtanden, sedan respektive föreningar och andra intresserade erhållit tillfälle att yttra sig öfver förslagen. Därjämte anmodades vederbörande att inkomma med vissa uppgifter om föreningarnas antal, antalet medlemmar i desamma, deras hufvudsakliga ändamål m. m. äfvensom att insända exemplar af föreningarnas stadgar. Sedan det sålunda infordrade materialet inkommit, men innan detsamma fullständigt bearbetats och granskats, företogs ifrågavarande lagstiftningsärendet ånyo till behandling i statsrådet den 25 november 1910. Herr justitieministern förmenade emellertid, att redan på frågans dåvarande stadium, kunde sägas, att de föreslagna bestämmelserna, jämförda med gällande stadgar för ett stort antal af de viktigaste föreningarna, ingalunda kunde — såsom från vissa håll befarats — anses lägga något obehörigt tvång på föreningslifvet eller hindra föreningarnas rörelsefrihet inom rättmätiga gränser. Detta justitieministerns uttalande vid berörda tillfälle tillåter jag mig anse något egendomligt, då ännu icke något ingående studium af det infordrade stora och vidlyftiga materialet medhunnits, och detta material icke kunnat tillgodogöras i den

Lagförslag om
ideella för-
eningar.
(Forts.)

omfattning, som varit icke allenast önskvärd utan fullständigt nödvändig, för att ett tillfredsställande resultat skulle kunna vinnas. Härom har också lagrådet framställt anmärkning. Enligt lagrådets mening måste det anses lämpligt, att när ett sådant material införskaffats, det i full utsträckning beaktades vid utarbetandet af nytt lagförslag. Så har emellertid icke skett; man kan icke värja sig för den reflexionen, att en något omotiverad brådska ådagalagts vid detta lagstiftningsarbete, och att man därvidlag icke begagnat sig på det allra lämpligaste sättet af alla de resurser, som stått till buds.

Lagförslaget har därför icke heller blifvit sådant, att det kunnat omfattas med gillande af det stora flertalet af dem, det vederbör. Från *de stora nykterhetsföreningarna*, som utgöra till antalet 11 med öfver 8,200 underföreningar och med ett medlemsantal af bortåt 460,000, klagas i starka ordalag. Man säger, att lagförslaget medför många stora svårigheter i organisatoriskt och administrativt hänseende, att det omöjliggör den inbördes kontrollen, som är ett af de viktigaste momenten i dessa föreningars arbete, och att det till och med skulle verka upplösande i fråga om samhörigheten mellan de olika afdelningarna och mellan dessa och organisationen i dess helhet. Från *de religiösa föreningarna*, som äro cirka 3,000 med bortåt 200,000 medlemmar, hafva äfvenledes klagomål försports. Äfven från det hållet förmenar man, att lagen kommer att lägga väsentliga hinder för dessa föreningars sunda och goda utveckling, och att den blefve ett onödigt och hämmande band på deras inre lif. Slutligen afvisas lagförslaget alldeles bestämdt från *sackföreningarnas* sida. Enligt deras mening skulle denna lag bli en tvångströja för föreningarna, skapa nya och tunga former i stället för dem, som nu äro gällande, och i många fall bryta den häfd, som förut utvecklats sig och som skapat vana vid lättare former och bestämmelser. En närmare granskning af lagförslaget måste också otvifvelaktigt gifva vid handen, att dessa anmärkningar i mångt och mycket äro befogade, och att förslaget icke bör af Riksdagen antagas, innan de anmärkta felen blifvit afhjälpta.

Att nu upptaga kammarens tid med framläggande af de detaljer i förslaget, som skulle vara mera anmärkningsvärda, torde vara lönlöst, så mycket mer som denna kammares ståndpunkt i frågan redan på förhand lärer vara fullt klar. Men en sak anser jag mig dock böra något närmare beröra med föranledande af en af herr Karl Johan Ekman i denna kammare väckt motion. Det är nämligen så, att Kungl. Maj:ts förslag särskildt lider af den bristen, att det ej tagit tillbörlig hänsyn till de två olika typerna af centralorganisationer med underföreningar, som förekomma i vårt land. Det finns ju dels sådana organisationer, däri underföreningarna intaga en själfständig ställning i förhållande till hufvudföreningen, och dels sådana, i hvilka underföreningarnas handlingsfrihet är väsentligen inskränkt af hufvudföreningen. Lagförslagets bestämmelser kunna i hufvudsak tillämpas på det förra slaget af centralorganisatianer, men icke på det senare. Hvilken betydelse detta skulle hafva för föreningslifvet i dess helhet, kan man förstå redan däraf, att omkring 3,000 nykter-

hetsorganisationer och säkerligen alla fackföreningar skulle blifva nödsakade att fullständigt omlägga sin administration och sina stadgar. Förslag till afhjälpan af nu anmärkta bristen ha visserligen framlagts i motion af herr Karl Johan Ekman i Första kammaren samt herrar Mörtzell och Meurling i Andra kammaren. Men vid den granskning, dessa förslag undergått i lagutskottet, kom man underfund med, att de icke på långt när fyllde det kungliga förslagens luckor uti ifrågavarande hänseende. Lagutskottet har därför utarbetat nya, mera fullständiga bestämmelser härutinnan, hvilka återfinnas i 60 § i utskottets förslag. Men äfven mot dessa bestämmelser kunna befogade invändningar göras. Det torde till en början blifva nödvändigt, att i lagen intages föreskrift därom, att i såväl hufvudföreningens som underföreningens stadgar förhållandet mellan de olika slagen af föreningar bestämdt klargöres. Det bör fastslås, huru afgörandet skall ske af frågan om bildande af nya underföreningar, om underföreningarnas afgång, om filialernas rätt att förfoga öfver sina tillgångar o. s. v. Vidare torde ett svar böra lämnas på frågan, om hufvudförening anses lagligen berättigad att i sina stadgar förbehålla sig rätt att skilja ledamot af styrelse för underförening från hans uppdrag, innan tiden tilländagått, för hvilken han blifvit utsedd, och huru långt hufvudförening äfven i andra afseenden äger att inskränka underförenings handlingsfrihet. Frånsett dessa invändningar och andra, för hvilka torde finnas fog, så må man ändå anse det rätt betänkligt att efter en så kort granskningstid, som stått till buds inom utskottet, så att säga på rak arm godtaga ifrågavarande, af utskottet utarbetade bestämmelser. Detta ämnes stora vikt, och de betydande svårigheter, som onekligen äro förenade därmed, kräfva mera ingående och djupare öfvervägande än som varit möjligt i utskottet.

Till sist skall jag i all anspråklöshet be att få göra det antagandet, att om Kungl. Maj:t vid upptagande af detta lagstiftningsarbete låtit tillkalla några med det lefvande föreningslifvets skiftande former fullt förtrogna och verksamma föreningsmedlemmar och låtit deras personliga erfarenheter och de befogade önskemål, som från deras sida kunnat framställas, vara så långt möjligt vägledande, skulle vi med all säkerhet fått ett annat förslag än det föreliggande, som i själfva verket icke är något annat än ett om aldrig så utmärkt och förtjänstfullt kammarverk, ett annat förslag, som med mera fog kunnat vinna hela Riksdagens gillande. Det är visserligen sant, att Kungl. Maj:t lämnat alla intresserade, både föreningar och enskilda personer tillfälle att yttra sig öfver förslagen, innan desamma slutligen afgjordes, att rörande desamma framställa sina anmärkningar och invändningar samt framhålla sina önskingar, men det har visat sig, att endast ett ringa fåtal begagnade sig af tillfället, och att de inkomna yttrandena icke voro vidare innehållsrika. Föregående erfarenhet har i öfrigt ådagalagt, att på den vägen icke alltid vinnes den ingående utredning och upplysning, som man åsyftat.

Härtill vill jag inskränka mig. Emellertid torde det få anses själfallet, att en lagstiftning för de ideella föreningarna är erforder-

Lagförslag om
ideella föreningar.
(Forts.)

lig, en lagstiftning, som utåt på tillfredsställande sätt tryggar dessa föreningars rättskapacitet och jämväl reglerar deras inre rättsförhållanden, men denna lagstiftning bör göras med iakttagande af all nödvändig försiktighet och med fästadt afseende på det faktiska föreningslifvets alla olika former.

Med stöd af hvad jag sålunda tillåtit mig anföra, ber jag att få yrka bifall till den af mig jämte herr Widén m. fl. vid denna § afgifna reservationen.

Herr Steffen: Den siste ärade talaren har på ett enligt min mening förträffligt sätt framfört vissa kritiska synpunkter på detta förslag, med hvilka jag i hufvudsak öfverensstämmer. Jag hoppas endast, att hvad jag nu kan yttra må i någon mån komplettera hvad han i denna fråga anfört.

Jag har af utskottets utlåtande och herr justitieministerns uttalande i statsrådet förgäfvets sökt bilda mig en föreställning om, hvad det egentligen är för ett trängande samhällskraf, som kunnat förmå regeringen att med sådan synbar hast framtråda med detta lika omfattande som på ömtåliga områden af samhällslifvet djupt ingripande lagstiftningsförslag. Till en början vill jag erinra om ett uttalande, som herr justitieministern hade i Andra kammaren den 9 februari detta år, då han yttrade, att han »hade ett tungt vägande skäl att nu få fram föreningslagstiftningen, nämligen att aktiebolagslagen skall träda i kraft den 1 januari 1912, och föreningslagstiftning och bolagslagstiftning böra stå i viss korrespondens sinsemellan». Om herr statsrådet härvid med uttrycket »föreningslagstiftningen» hade åsyftat lagstiftningen om ekonomiska föreningar allena, så hade påståendet åtminstone kunnat diskuteras, emedan såväl dessa senare, nämligen konsumtionsföreningar, bostadsföreningar o. s. v., som aktiebolagen äro föreningar för ekonomisk verksamhet med uppgift att på visst sätt främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Men äfven i det fallet måste anmärkas, att det finnes så djupgående olikheter mellan t. ex. en konsumtionsförening och ett aktiebolag, att det ingalunda kan anses utan vidare gifvet, att herr statsrådets nyss anförda yttrande verkligen innebär en socialekonomiskt riktig och statsklok tanke. Ännu långt betänkligare blir dock saken, då vi besinna, att herr statsrådet uti begreppet »föreningslagstiftning» inneslöt äfven lagstiftning om s. k. »ideella föreningar», samt att han endast efter ofrånkomlig påtryckning från Riksdagens sida frångått sin ursprungliga uppfattning, att lagstiftningen om »ekonomiska» och »ideella» föreningar kan och bör sammanföras i en och samma lag. Det är dock alldeles uppenbart, att religiösa och politiska sammanslutningar, nykterhetsföreningar, konstnärssällskap, vetenskapliga samfund och fackföreningar alls icke uppvisa någon djupare öfverensstämmelse i sina ändamål, verksamhet och organisation med föreningar, som äro ekonomiska förvärfsföretag, och att det därför omöjligt kan föreligga någon verklig brådska att bringa lagstiftningen beträffande ideella föreningar och aktiebolag »i viss korrespondens sinsemellan». Tvärtom kan en natio-

nalekonomiskt och sociologiskt tränad iakttagare icke undgå att för- *Lagförslag om*
undras öfver den alltför stora likheten eller »korrespondensen», som *ideella för-*
herr justitieministern från sin juridiska synpunkt har framkonstru- *eningar.*
erat, mellan ideella föreningar och ekonomiska föreningar öfverhuf-
vud. Den konstruerande, nivellerande, unifierande juristen har här
varit framme och velat i oträngdt mål lägga sin tunga hand på det
mångskiftande, rörliga, enligt helt andra lagar än lagparagrafernas
bestämmelser växande samhällslifvet.

Hvad utskottet beträffar, har det uti sina anmärkningar mot
min och andra motioner med anledning af den kungl. propositionen,
gjort ett stort nummer af det »menliga osäkerhetstillstånd», som
skulle föreligga för närvarande med afseende å ideella föreningars
rättsförmåga, hvilken senare nu »under vissa förutsättningar» skall
»tillerkännas dem». Erfarna jurister förneka emellertid bestämdt, att
något sådant osäkerhetstillstånd af praktiskt afsevärd art förefinnes,
i det att ideella föreningar faktiskt, särskildt efter ett högsta dom-
stolens uttalande år 1907, redan nu åtnjuta rättssubjektivitet »blott
de kunna visa sig enligt de af dem antagna stadgarna hafva en nå-
gorlunda fast konstitution». I jämförelse härmed synes mig det fö-
religgande lagförslaget om ideella föreningar rent af innebära ett steg
baklänges. Den rättsförmåga, som de enligt praxis redan äga utan
alla formaliteter, skall nu uttryckligen göras afhängig af en massa
högst besvärande rättsliga formaliteter. Den närvarande tryggheten
skulle betänkligt rubbas. Det sätt att formligen »tillerkänna» de
ideella föreningarna rättsförmågan, som i föreliggande lagförslag af-
ses, skulle göra deras existens osäker i en helt annan och djupare
mening än det närvarande rättsliga läget innebär. Besväret och
krånglet med uppfyllandet af lagförslagets talrika bestämmelser
skulle på många håll — det har jag hört från föreningslifvets måls-
män ute i landet — stäcka lifvet i vårt folks blomstrande och mång-
artade föreningsväsen.

Slutligen talas bland lagförslagets försvarare om tredje mans
rätt och minoritetens rätt — hvarmed afses hufvudsakligen ekono-
miska rättigheter, som under nuvarande förhållanden skulle vara
legalt oskyddade. Men det är ju just utmärkande för de ideella för-
eningarna, att de befatta sig framför allt med ideella intressen eller
rent sociala, kulturella och personliga förhållanden, samt att egent-
liga ekonomiska mellanhafvanden spela en mycket underordnad roll.
Ingenting kan vara mera bakvänt än en föreningslagstiftning, som
förbiser detta, de ideella föreningarnas egentliga uppgifter och bety-
delse för samhället, och riktar uppmärksamheten uteslutande på den
ofrånkomliga, men dock mindre betydelsefulla ekonomiska sidan af
deras verksamhet. Det är dålig social politik att riskera att hämma
och hindra dessa föreningars samhällsviktiga ideella verksamhet för
att få en del helt underordnade ekonomiska förhållanden inom dem
strängare reglerade på ett sådant sätt, som man med rätt fordrar, då
det gäller ekonomiska föreningar och aktiebolag. Mot ett sådant socialt
lifsfiientligt juristeri, som detta, uti ett föreningsfrihetens land som
Sverige, är det i sanning på sin plats att med eftertryck protestera.

Lagförslag om
ideella för-
eningar.
(Forts.)

Ett drag, som på bjärtaste sätt belyser, hur litet herr justitieministern gjort sig förtrogen med vårt »ideella» föreningslifs realiteter och huru litet intresse han haft för att skapa en lag, som tillgodoser verkliga och vitala behov, är det sätt, på hvilket hans lagförslag förbisett, i hvilken utsträckning våra ideella föreningar äro förbundsorganisationer, samt hvilken ofantlig betydelse detta har för föreningslivets kraftiga spirande nedifrån de djupa samhällslagren. Hvad kan vara mer komprometterande för ett lagförslag om vissa arter af föreningar, än att detta lagförslag icke tar hänsyn till att de ifrågavarande föreningarna regelmässigt — såsom med nykterhets- och fackföreningarna är fallet — äro medlemmar i andra föreningar? Hela detta föreningslif får sin afgörande sociala betydelse just därigenom att det är uppbyggt enligt en federativ princip och sålunda kan kombinera lokal frihet och initiativkraft med nödig centralisation och nationell enhetlighet.

För att nödtorftigt fylla den gapande luckan i herr justitieministerns lagverk, har utskottet på fri hand tillverkat en alldeles ny paragraf — en af de längsta och kanske viktigaste i hela förslaget — nämligen paragraf 60. Denna paragraf bildar helt enkelt en särskild hufvudafdelning af lagförslaget, sådant det nu föreligger enligt utskottets hemställan. Denna afdelning heter: »Bestämmelser afseende vissa fall, då föreningar äro medlemmar i annan förening.» Det torde vara uppenbart, att Riksdagen i en så samhällsviktig fråga icke kan godtaga ett dylikt, hvarken af lagrådet pröfvadt eller af de åsyftade föreningarna själfva bedömdt lagstiftningsförsök som denna paragraf 60. Och hela lagverket måste enligt mitt förmenande kunna anses falla på denna paragraf.

Slutligen några ord om en särskild typ af ideella föreningar och deras lagstiftningskraft — fackföreningarna. Detta är en art af ideella föreningar, som företrädesvis under en lång följd af år och uti olika länder varit föremål för mina studier, teoretiska såväl som historiska. I vårt land ha fackföreningarna haft en alldeles egenomlig och genom snabb utveckling anmärkningsvärd historia. Vi stå härvid icke såsom blotta efterbildare af främmande institutioner, utan i hög grad på själfständig botten, ehuru vi naturligtvis utbildat ett fackföreningsväsen, som uppvisar starka öfverensstämmelser med motsvarande i främmande land.

Uti den af mig här i kammaren undertecknade och inlämnade motionen har från sakkunnigt håll framställt de invändningar, som särskildt ur fackföreningssynpunkter måste resas mot föreliggande lagförslag. Jag skall här blott söka med några ord komplettera den i motionen framställda kritiken. En fackförening är en sammanlutning af personer, som tillhöra samma arbetsfack och på samma gång, i enlighet med sin sociala och ekonomiska ställning, måste bygga sin ekonomiska tillvaro för hela lifvet på att sälja sina arbetsprestationer till ägarna af jord och kapital samt ledarna af förvärfsföretag. Vore de icke lönarbetare för hela lifvet, så hade de icke något behof af fackföreningen, men nu ha de ett så mycket större behof däraf. Vi måste ovillkorligen se fackföreningarna just ur

synpunkten af deras nödvändighet och nytta för denna, i socialekonomiskt afseende helt egendomliga samhällsklass, de permanent egendomslösa, i förvärfsföretagen tjänande kroppsarbetarna. Frågan är nu för lönearbetaren, huru han skall kunna uppnå det rätta priset, ett rättvist pris, så att icke arbetsgifvarens godtycke bestämmer priset för arbetsprestationen. Sedan den moderna stordriften utvecklats och sålunda regelmässigt ett flertal arbetare stå i tjänst hos en enda arbetsgivare, har det visat sig, att den i s o l e r a d t kontrakterande lönearbetaren i regel är maktlös, oförmögen att genomdrifva rättvisa fordringar eller öfverhufvud några af honom formulerade fordringar beträffande arbetet. Han måste taga de villkor arbetsgifvaren ger eller också afstå från arbetet. Enda sättet att komma ur detta läge är att öfvergifva den individualistiska ståndpunkten och öfvergå till kollektivt uppgjorda aftal. Och detta sker genom fackföreningarna. Det sker därigenom, att arbetare sammansluta sig till en förening, hvars egentliga uppgift är att kollektivt kontraktera med arbetsgifvaren.

*Lagförslag om
ideella för-
eningar.
(Forts.)*

Af hvilka medel begagnar sig nu fackföreningen vid kontrakterandet? Ett medel är, att den har en sakkunnig, fackskicklig underhandlare, som framträder för arbetsgifvaren och uppställer arbetarnas villkor — förtroendemannen. Vi måste betänka, att arbetsgifvaren är fackskicklig i allt hvad till affärlifvets yrkesmässiga skötsel hörer. Denna fackskicklighet saknas hos lönearbetaren. Han förstår sig icke på en sådan sak, som att kontraktera, att vid aftalen genomdrifva ekonomiska fordringar. Han måste ha en sakkunnig man för att utföra detta värf. Och detta är fackföreningens förtroendemän. Den andra metoden är, att fackföreningen samlar fonder för att underhålla arbetslösa medlemmar, så att de icke skola vara nödsakade att ingå på hvarje försök till nedpressning från arbetsgifvarens sida med afseende å arbetslön eller arbetsvillkor. Ty en svältande människa, som under veckor fått gå utan arbete, måste till slut ta hvad lön som helst, hellre än att fortsätta en sådan tillvaro. Fackföreningens fonder behöfvas ock för effektuerandet af det tredje medlet, nämligen strejken. Precis lika likgiltigt, som det är för den storiindustriella arbetsgifvaren, om en enda arbetare öfvergifver arbetet, lika kännbart blir det för honom, om alla göra det på samma gång. Och det är detta gemensamma nedläggande af arbetet, som för arbetareklassen blir dess sista argument i kampen om arbetslönen.

Men om vi såge på fackföreningarna uteslutande ur den synpunkten, att de ingenting annat hade att göra än att hålla priserna på arbetskraften i öfverensstämmelse med hvad arbetsgifvaren kan och verkligen bör betala, skulle vi ändock icke ha en fullständig uppfattning om hvad fackföreningsrörelsen betyder. Den betyder oändligt mycket mera. Den fyller icke blott en rent ekonomisk, utan äfven en stor social uppgift för arbetareklassen. Ty detta, att genomdrifva riktiga, af marknadsläget betingade arbetslöner, kan icke för den moderna arbetareklassen vara slutmålet. En samhällsklass, som befinner sig i det läget, att den måste föra en ekonomiskt osjälständig tillvaro, utan egendom, utan inflytande på produktionens

Lagförslag om
ideella föreningar.
(Forts.)

organisation och ledning och utan möjlighet att såsom klass uppstiga till verkligt välstånd, till burgen ställning, en sådan samhällsklass kan och får icke nöja sig med det närvarande läget, den måste arbeta på att fundamentalt höja detta till något helt annat, än hvad det för närvarande är. Äfven ur denna synpunkt böra vi bedöma fackföreningarna. I detta sträfvande att höja arbetareklassen, samarbeta fackföreningarna med den kooperativa rörelsen och den politiska arbetarörelsen.

Hvad vi sålunda behöfva är en lagstiftning om ideella föreningar, som icke blott i alla afseenden möjliggör fackföreningsrörelsen, icke lägger några positiva hinder i vägen för densamma. Vi behöfva något vida mera, som jag tror, att flertalet af herrarna icke ens tänkt på — nämligen en föreningslagstiftning, som i vissa afseenden, såvidt det kan ske med rättvisa och med tillgodoseende af samhällets högsta intressen, positivt stödjer och befordrar fackföreningsrörelsen. En sådan fackföreningslagstiftning ha vi faktiskt framför oss i England.

Då det föreliggande förslaget i själfva verket utmärker sig hufvudsakligen för brist på förståelse för de faktiska företeelser, som jag nu haft äran här framlägga, måste jag, herr talman, med hemställan om bifall till min motion, yrka afslag på § 1 i förslaget till lag om ideella föreningar.

Herr Ekman, Karl Johan: Innan jag öfvergår till själfva saken, skall jag be att få göra en liten anmärkning.

Jag vill säga det, att jag tror, att herr Steffen icke fäster mycket afseende vid hvad jag säger, ty han anser, att jag är alldeles för mycket jurist för att förstå den här saken. Men då vill jag å min sida säga, att jag icke fäster mycket afseende vid hvad han sagt, ty jag anser, att han är alldeles för litet jurist för att kunna riktigt bedöma detta lagförslag.

Behovvet af ifrågavarande lagstiftning är af alla erkänt. Det har redan i den Kungl. propositionen påvisats, att viktiga samhällsintressen fordra en sådan lagstiftning, och att äfven föreningarnas intresse kräfver, att man här får bestämda lagstiftningslinjer, så att det blir någon fasthet och stadga i föreningarnas organisation till deras egen säkerhet. Visserligen har högsta domstolen år 1907 gjort ett uttalande, som går ut därpå, att ideella föreningar skulle kunna ha rättskapacitet, äfven om de icke bli inregistrerade eller särskildt erkända i lagstiftningen. Men det är att märka, att när inom högsta domstolen detta uttalande gjordes, det tillika yttrades, att förutsättningen härför vore, att föreningen hade stadgar med en viss fullständighet, således att föreningen ägde en viss, fast organisation. Hvad som fordrades i den vägen antyddes emellertid icke. Det blir föremål för domstols pröfning i hvarje särskildt fall, huruvida föreningen har rättskapacitet eller icke, och huru denna pröfning utfaller blir beroende på många omständigheter. Domstolen kan anse, att på en viktig punkt någon ofullständighet finnes i stadgarna, domstolarna kunna vara af olika uppfattning, föreningens rätte-

gångsombud har måhända icke förstånd att framhålla de synpunkter, som äro nödvändiga för att förskaffa föreningen rättskapacitet, eller att förebringa erforderlig utredning rörande stadgarnas innehåll o. s. v. Huru viktigt det emellertid är, att föreningarna äga en klar och obestridlig rättskapacitet är lätt att uppvisa med fall ur det praktiska lifvet. Ehuru jag är jurist, saknar jag icke erfarenhet rörande den praktiska sidan af föreningslifvet. Jag är nämligen ledamot i styrelsen för en ideell förening, som rör sig för främjandet af sina ideella syften, för löner och öfriga omkostnader för arbetets bedrivande inom och utom landet, med en årlig omsättning på cirka 50,000 kronor. När allt går sin lugna, jämna gång, vållar det nuvarande tillståndet ingen olägenhet. Men det kan komma dagar, då den ekonomiska ställningen icke blir så god och man därför kan behöfva låna penningar för tillfälligt behof. Eller föreningen inlåter sig på något byggnadsföretag för sina syften. Jag tänker, att det är mer än en i denna kammare, som har erfarenhet af, att det kännes ganska obehagligt att skrifva på dessa reverser, byggnadskontrakt etc. Det är mycket möjligt, i fall det blir tvist, att domstolen säger, att föreningen har rättskapacitet och således svarar med sina tillgångar för förbindelserna. Men det är också möjligt, att domstolen säger, att föreningen icke har rättskapacitet, och då kan det hända, att den, som skrifvit under förbindelserna, eller de föreningsmedlemmar, som gifvit bemyndigande därtill, till sist bli personligt ansvariga för desamma.

Det är således mycket angeläget, att dessa förhållanden verkliga bli ordnade. Och det skulle de bli genom denna lag. Jag vill exempelvis hänvisa till tredje paragrafen, hvilken lyder så: »För föreningens förbindelser hafte allenast dess tillgångar, förfallna men ej guldna afgifter inräknade».

Det är ganska tryggt att hafva ett sådant stadgande att lita till.

Härefter skall jag be att få säga några ord om den liberala reservation, som är fogad till föreliggande betänkande. Äfven reservanterna erkänna behofvet af ifrågavarande lagstiftning, och de göra det i ganska bestämda ordalag. De säga, att »det synes oss fortfarande vara uppenbart, att en lagstiftning om ideella föreningar bör komma till stånd såväl ur samhällets synpunkt som äfven till bestryggande af föreningarnas egen rättsställning». Icke desto mindre yrkas afslag. Herr Söderbergh yttrade i sitt anförande, att han icke ville upptaga kammarens tid med att redogöra för, hvarför reservanterna yrkat afslag. Det hade dock varit önskligt, om han just vid detta tillfälle icke ställt sig så blygsam. Ty när man i klämman hemställer, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande af nytt förslag till lag om ideella föreningar enligt nya synpunkter, hade det varit synnerligen lämpligt att det här angifvits, då man ej gjort det i reservationen, huru man vill ha denna lagstiftning ordnad. Det är icke första gången lagen är framlagd. Den var förelagd Riksdagen i fjol. Då uttalade herrar liberaler vissa önskemål, som funnos antydda i en af dem afgifven reservation. Men när man nu gått dessa önskemål till mötes, och reser-

Lagförslag om
ideella föreningar.
(Forts.)

Lagförslag om ideella föreningar.
(Forts.)

vanterna ändock yrka afslag, vore det väl lämpligt, att de nya önskemålen tydligt angäfvos. I allt fall torde man hafva rätt att fordra, att reservanternas afslagsyrkande skulle vara grundadt på sakskal. Jag har granskat reservationen ganska noga, men har icke kunnat finna några sakskal. Jag hörde mycket uppmärksamt på såväl herr Söderberghs som herr Steffens anförande, men icke heller där fann jag några sakskal, som kunde med fog göras gällande mot denna lagstiftning. Det säges i reservationen, att »visserligen hafva, såsom utskottet framhållit, åtskilliga förenklingar och uteslutningar vidtagits i fjolårets förslag, och visserligen har i förslaget äfven en del från föreningarnas sida framställda önskemål vunnit beaktande, men det oaktadt innehåller lagförslaget, äfven i dess föreliggande form, många bestämmelser, som, enligt hvad de från föreningarnas sida gjorda framställningarna utmärka, allt för mycket ingripa i föreningarnas inre lif och insnöra detta i tryckande och besvärande band». Detta skall förmodligen vara ett sakskal. Men, mina herrar, det är icke ett sakskal; det är ett omdöme. Och detta omdöme är fullständigt obevisadt. Här åberopas icke en enda paragraf, som skulle bestyrka detta omdöme, och än mindre klarlägges, att någon af lagförslagets paragrafer verkligen skulle medföra den nämnda verkan. Det är ett obevisadt omdöme och ingenting annat. Omdömet är dessutom oriktigt. Ty om man med någon sakkunskap och erfarenhet granskar förslaget, finner man, att det innebär en mycket lycklig lösning af den svåra frågan att förena å ena sidan stadga och fasthet i föreningsväsendet och å andra sidan enkelhet, lättfattlighet och lätthandterlighet vid lagens tillämpning. Det är således, enligt min uppfattning, tvärtom så, att man lyckats lösa svårigheterna utan att lägga allt för tryckande och besvärande band på föreningslifvet. Det är min uppfattning.

Men reservanternas gå vidare; de ha ännu en anmärkning. De säga, att den föreslagna lagstiftningen icke är afpassad efter de former, hvilka föreningslifvet nu en gång har antagit. Förslaget passar icke för vårt nuvarande föreningslif med dess olika former. Här försöker man sig verkligen på ett bevis. Det förekommer på sid. 147. Där säges: »Särskildt i det afseende ter sig det föreliggande förslaget bristfälligt, att det icke tagit tillbörlig hänsyn till den inom föreningslifvet i stor omfattning använda organisationsformen af en centralorganisation med underföreningar och till de väsentligen olika typer, som i detta afseende förekomma». Detta skäl är det enda i reservationen, som kan få namn af sakskal. Det upprepades också af herr Söderbergh i hans anförande. Detta skäl kan verkligen riktas mot Kungl. Maj:ts förslag, ty det var icke fullständigt i den delen. Men det kan alls icke riktas mot det föreliggande utskotts-förslaget, ty bristen är där afhjälpt genom införandet af den nya paragraf 60. Läser man vidare i reservationen, så finner man, att där icke förekommer en enda anmärkning mot de bestämmelser, som införts i denna paragraf 60. Det säges visserligen i reservationen — och herr Söderbergh sade det också — att paragrafens bestämmelser icke äro fullständiga; det skulle behövas flera. Men

mot de bestämmelser, som äro där intagna, har icke riktats något klander. Hvad är det då som hindrar reservanterna att godkänna dem? Jo, det säges också i reservationen. Reservanterna yttra, att de icke töras »utan den ledning som ligger i ett lagrådets uttalande godtaga detta inom utskottet i största hast utarbetade förslag». Ja, lagrådet har naturligtvis ännu icke kunnat yttra sig om detta förslag, då lagtexten formulerats under Riksdagen af lagutskottet. Men då reservanterna uttala, att de icke töras antaga paragrafen utan den ledning, som ligger i ett lagrådets uttalande, får jag säga, att de afgifvit en öfverraskande inkompetensförklaring. Då man vet, huru ofta lagutskottet formulerat äfven mycket viktiga rättsbestämmelser, utan att lagrådet blifvit hördt — dess yttrande inhämtas ju sedermera — och sådana bestämmelser blifvit af Riksdagen antagna, förefaller det mycket anmärkningsvärdt, att reservanterna kunnat komma med ett sådant skäl.

*Lagförslag om
ideella för-
eningar.*
(Forts.)

Jag nämnde, att det framgår af reservationen — och likaså af herr Söderberghs yttrande — att reservanterna ansett de nya bestämmelserna i paragraf 60 icke vara fullständiga, utan förmenat, att paragrafen och således lagförslaget i det hela lämnar olösta flera spörsmål rörande centralorganisationens och underföreningarnas förhållande till hvarandra, hvilka bort lösas i lagen.

Det är egendomligt, att man då icke i reservationen med ett ord antyder, hvad det är man här vill hafva fram. Herr Söderbergh gjorde emellertid några få antydanden, och man torde med ledning häraf kunna sluta sig till hvad som åsyftats. Uttalandet i reservationen hänför sig sannolikt till hvad utskottet yttrar om vissa olösta frågor å sid. 55. Utskottet erinrar om, att i den nya § 60 har intagits ett stadgande därom, att underförenings registrering bör göras beroende af att styrelsen för hufvudföreningen därtill lämnat sitt samtycke. Om denna bestämmelse säger utskottet: »Häri genom beredes styrelsen för hufvudföreningen tillfälle att tillse, att underförenings stadgar, då de ingifvas för registrering, icke innehålla några bestämmelser, som strida mot hufvudföreningens stadgar, och att i underförenings stadgar intagas bestämmelser, som gifva trygghet mot att stadgarna ändras i strid med hufvudföreningens». Vidare: »Dessutom kommer det genom den ifrågasatta bestämmelsen att ligga i styrelsens för hufvudföreningen händer att afgöra, hvilka bestämmelser i öfrigt skola intagas i underförenings stadgar och således, huruvida särskilda bestämmelser i stadgarna erfordras, t. ex. beträffande villkoren och sättet för underförenings utträde ur hufvudföreningen, hur med förvärfvad egendom skall förfaras vid frivilligt utträde eller uteslutning ur hufvudföreningen, huruvida och i hvad mån en minoritet äger fortsätta underförenings arbete och besitta dess egendom, under hvilka villkor hufvudförening må upplösa underförening», o. s. v.

Men så tillägger utskottet: »Alla dessa förhållanden kunna icke lämpligen regleras i lagen, helst om man fasthåller krafvet på att denna bör innehålla så få bestämmelser som möjligt».

Nu sade herr Söderbergh, att i lagen borde intagas bestämmelser

Lagförslag om
ideella för-
eningar.
(Forts.)

om reglerande af åtminstone några af dessa förhållanden. Lagutskottet har dock ansett, att detta lämpligare kunde ske på det sättet, att hvarje förening för sig beslöt i sina stadganden intaga erforderliga bestämmelser rörande dessa frågor. Spörsmålen äro olösta, icke af den anledning, att det skulle vara någon svårighet att lösa dem, utan därför att man anser, att de icke böra lösas i lagen, utan i de särskilda stadgandena för föreningarna. Skulle man i lagen upptaga alla dessa spörsmål och lösa dem så, att bestämmelserna därom passa för alla de olika föreningarna, därvid man måste tänka sig olika sätt att lösa samma spörsmål för olika slags föreningar, då fruktar jag, att det blefve betydligt mycket flera och invecklade paragrafer i lagen, än reservanternas önska, och att dessa bestämmelser blefve ett verkligt »tryckande band» på föreningarnas inre lif. Hvad man här fordrar på sidan 147, är sålunda någonting alldeles motsatt mot hvad man fordrar på sidan 146. På sistnämnda sida har man uppställt fordran på att lagen icke skall innehålla för många invecklade paragrafer, att den icke skall utöfva ett tryckande och besvärande tvång på föreningarna och att den icke nödvändigt skall leda till uniformitet; men på sidan 147 kommer man och fordrar nya paragrafer, som säkerligen skulle blifva ganska många till antalet och ganska invecklade, därför att de på ett ställe skulle lösa alla spörsmål för de olika föreningarna och deras olika behof och hvilka sannolikt i allt fall skulle medföra onödig uniformitet. Hvad man säger på ena sidan slår man med beräddt mod ihjäl på den andra.

Mina herrar, jag vet icke hvad man skall tänka om en reservation sådan som den här ifrågavarande! Professor Clason yttrade härom dagen, när pansarbåtsfrågan behandlades, följande ord: »Man vill alltid hafva ett annat förslag än just det föreliggande, man vill skjuta undan de positiva åtgärderna till morgondagen». Det är det passiva motståndets politik. Den föreliggande frågan, om någon, borde väl dock kunna ställas utom partihänsynen, ty här gäller det ingenting annat än att praktiskt ordna den för alla viktiga frågan om föreningarnas rättskapacitet, frågan om en säker och tryggad rättsställning för föreningarna. Det är en öfvervägande praktisk fråga, och jag föreställer mig, att om man haft litet god vilja, det icke varit svårt att komma till ett tillfredsställande resultat.

Men hvad jag framför allt vill betona är, att det synes mig — jag må väl säga — klandervärdt, när man nu för andra gången afvisar denna lagstiftning och begär en ny, att man då icke på något sätt angifver, hur man vill ha den nya lagstiftningen ordnad.

Herr talman, jag yrkar bifall till lagutskottets förevarande hemställan.

Herr statsrådet Petersson: De första två ärade talarna upptogo med sedvanlig kraft den anmärkning, som riktats emot föreliggande lagförslags behandling inom justitiedepartementet, icke allenast i pressen, utan äfven i motioner och upprepade gånger inom riksdagen — jag har hört den flera gånger förut i dag i Andra kammaren. Och den anmärkningen framföres med så sär-

skildt välbehag, därför att den härleder sig från ett uttalande af lagrådet och går därpå ut, att det föreliggande materialet icke skulle hafva blifvit behörigen tillgodogjort i justitiedepartementet.

Lagförslag om ideella föreningar.
(Forts.)

Till en början ber jag att få anmärka, att det är icke så alldeles säkert, att lagrådets yttrande verkligen har den räckvidd och den innebörd, som man velat lägga in i detsamma. Jag förlåter nu en mindre van läsare, om han anser ett sådant yttrande gå längre, än det kanske i verkligheten gör, därför att han så lätt förbiser de begränsningar, som kunna ligga i ett så försiktigt och omsorgsfullt affattadt yttrande, och det kan hända, att denna läsare ser en anmärkning i hvad som i realiteten är endast en reservation.

Men jag skall icke uppehålla mig vid denna anmärkning, *därför* att densamma, såvidt jag kan se, icke träffar den fråga, som det nu egentligen gäller, nämligen att lagförslaget icke skulle hafva tagit hänsyn till goodtemplarorden eller andra föreningar med central organisation och underafdelningar, med en hierarkisk ordning. Och detta skulle bero — säger man — på att vi icke tillgodogjort oss den utredning, som lägg i justitiedepartementet. — Nej, mina herrar, det är icke fallet, ty goodtemplarordens organisation, dess stadgar, dess konstitution, dess underafdelningar och dessas förhållande till hufvudföreningen, den kände vi fullständigt, långt innan den här utredningen ännu ens satts i gång.

Nå, frågar man då: hvarför har ni icke tillgodogjort er det där, när ni visste om det så väl? Jo, helt enkelt därför, att det aldrig framkommit något kraf därpå. Denna lagstiftning har legat på bordet, jag törs icke säga hur många år. Den har varit behandlad i högsta domstolen en gång, två gånger i lagrådet; den har varit före vid sista riksdagen — och under hela denna tid har jag aldrig hört ett ord om, att det skulle behövas en särslagstiftning för dessa hierarkiskt organiserade föreningar. Såsom herrarna ha sig bekant, igångsattes i höstas en enquête; vi begärde då yttranden öfver upprättadt lagförslag från alla möjliga föreningar och fingo in svar från ganska många, däribland en del centralföreningar, som omfatta ett mycket stort antal personer; äfven ifrån den högsta myndigheten inom I. O. G. T., goodtemplarorden, inkom yttranden öfver nyssnämnda lagförslag. Icke ens i dessa yttranden kom krafvet på särskilda lagbestämmelser för centralföreningar på något sätt fram. Hvad skulle vi då draga för slutsats däraf? Jo, naturligtvis, att dessa hierarkiskt ordnade föreningar ansågos och ansågo sig själva mycket väl kunna reda sig utan några särskildt för dem lämpade lagbestämmelser, nämligen på så sätt, att de själva och deras underafdelningar anordnade sig såsom själfständiga rättspersonligheter, och normerna för det inre lifvet, d. v. s. förhållandet mellan centralorganisationen samt de underordnade föreningarna, det skötte de själva. Denna centralföreningarnas ståndpunkt stod ju ock i full öfverensstämmelse med det önskemål beträffande

Lagförslag om ideella föreningar. ifrågavarande lagstiftnings innehåll, som så skarpt framhölls i fjol under debatten i Andra kammaren, nämligen »för all del, ingenting som rör föreningarnas inre lif!»

(Forts.)

Men nu, när förslaget ligger före, komma representanter för goodtemplarorden och säga: nej, denna lagstiftning kunna vi alldeles icke lefva under; här har ingen som helst hänsyn tagits till oss och vår organisation, justitieministern har icke brytt sig om att tillgodogöra sig det material, som förelegat.

Jag hemställer verkligen till er, mina herrar, om ni tycka, att det är rätt och billigt att utlåta sig på det viset. Jag skall för min del visst icke neka till, att när kraf från centralföreningar blifvit framställdt på att äfven deras inre förhållanden skulle regleras — ty hvad är detta, de nu begärt, om icke just att lagen skall åtminstone i viss mån normera de inre förhållanden, som råda mellan centralföreningen och underföreningarna, låt vara att det är blott för registrerings syfte det sker — när de begärt det, säger jag, anser jag det varit mycket önskvärdt, att ett sådant stadgande, som tillfredsställt dem, kommit in. Lagutskottet har också kommit fram med ett sådant, och jag har ännu icke hört någon realanmärkning emot det eller hört, hvad som egentligen kan vara att säga däremot. Den formella anmärkningen har framförts, att lagrådet icke haft tillfälle att yttra sig öfver det i förväg. Herrarna veta emellertid mycket väl, att om Riksdagen antager ett sådant stadgande, lagrådet yttrar sig däröfver efteråt; och det värsta, som kan inträffa, är att lagrådet kommer med en så nedgörande anmärkning, att hela förslaget måste underkännas, när det kommer till Kungl. Maj:t. Men då är det icke någonting annat, än hvad som redan har skett i detta ögonblick genom Andra kammarens beslut. Hade förslaget kommit till realitetsbehandling i båda kamrarna och af Riksdagen i hufvudsak antagits, hade det kanske varit utsikt till, att lagrådet funnit förslaget ganska användbart, och då hade man haft ett positivt resultat af lagstiftningen.

Herr Söderbergh talade om — det är också efter modell från yttranden i diskussionen inom Andra kammaren under fjolåret — den tvångströja, som föreningslagen skulle lägga på föreningslifvet. Några detaljer gaf han sig icke in på, men han häntydde på de två typer af centralorganisation, som omförmälas i reservationen.

Af dessa typer är den ena centralföreningar med själfständiga underföreningar. Det förefaller mig vara ganska klart, att förhållandet mellan parter, som vilja stå så själfständiga gentemot hvarandra, som inom denna grupp af centralföreningar lär vara fallet, icke kan regleras genom någon lag. Där kan icke lagen ingripa och säga, att den öfverordnade organisationen skall hafva den och den befogenheten, det och det inflytandet gentemot den underordnade. Det är en sak, som, såvidt jag kan se, måste regleras genom dessa föreningsstadgar, öfverenskommelser och aftal sinsemellan. Hvad lagen med afseende å hela denna typ

kan göra, är icke annat än att bereda skydd för det mellan centralföreningen och dess underföreningar med hänsyn till deras verksamhets syfte rådande sambandet, eller m. a. o. skydd mot att en revolterande förening uppför sig på ett sätt, som strider mot hela organisationens syfte, som motverkar dess ändamål. Men det skyddet fanns i lagförslaget, när det framlades för Riksdagen, ty det skyddet kan icke bestå i något annat än i den uteslutningsrätt, som där är stadgad, och som är lagfäst på ett sätt, att det skulle vara fullt tillräckligt för en centralförening gentemot en underförening. Sedermera skall jag medgifva, att det hade varit önskvärdt, om i lagförslaget varit intaget ett stadgande, som skyddat centralförenings firma mot annektering af en förening, som icke är medlem af centralföreningen; men ett sådant stadgande har lagutskottet nu föreslagit; och därmed är ju den bristen i förslaget afhjälpt.

*Lagförslag om
ideella för-
eningar.
(Forts.)*

Hvad den andra typen beträffar, dessa centralorganisationer med starkt inflytande på underföreningarnas ställning, goodtemplarorden t. ex., så har jag redan förut uttalat mig något om dem. En sådan organisation borde väl kanske vara en enhet och registreras såsom en enhet. Underföreningarna borde egentligen icke hafva en sådan juridisk själfständighet, som de göra anspråk på. Men naturligtvis får man taga hänsyn till de bestående förhållandena, och jag vet mycket väl, att de flesta af dessa goodtemplarloger hafva sina egna föreningshus, samt att de vilja själfva äga dem; och det finns ju ingen anledning hvarför man skulle vägra dem det. Det blir då att skapa en form för sådana underföreningar, som äro jämförelsevis själfständiga åt ett håll och icke själfständiga åt ett annat håll, och utskottet har framlagt ett förslag härutinnan, som synes vara tillfyllestgörande.

Men det ser ut som om särskildt talemännen för dessa centralföreningar skulle vilja hafva en lagstiftning efter engelskt mönster. Då får jag säga, att den skulle medföra en sådan vidlyftighet, att förslaget redan ifrån den synpunkten vore ganska betänkligt. Den engelska lagen, det är en *Friendly societies' act* af år 1896, innehåller 106 paragrafer, och många af dem äro så långa, att de täcka en hel trycksida. För öfrigt skulle det naturligtvis inträffa, att hvad som passar för en organisation, icke passar för den andra, och om man på det sättet skulle lagstifta för hvarje organisation, skulle lagen svälla ut till ett omfång, som vore rent ohandterligt. Det strider naturligtvis på det allra bestämdaste emot det kraf på enkelhet och lättfattlighet, som förut med sådan skärpa framställt, och därför gissar jag, att det varder nödvändigt för en blifvande föreningslagstiftning att härutinnan begränsa sig till principfrågor och vissa grundläggande bestämmelser; men det är ungefärligen hvad lagutskottet gjort.

Herr Söderbergh åberopade ett yttrande i motionen, om att den lag, som nu var förelagd, skulle verka så illa, att 3,000 föreningar skulle nödgas omgöra sina stadgar, och till stöd för det

Lagförslag om
ideella före-
ningar.
(Forts.)

anförde han ett uttalande ur den redogörelse, som är lämnad om dessa förhållanden. Detta får nog reduceras ganska mycket, och anmärkningen har på långt när icke den porté, som motionärerna gifvit åt densamma. Förhållandet är nämligen det, att hvar och en loge af goodtemplarorden — jag kan ju taga det som exempel — har väl, gissar jag, i sina stadganden en bestämmelse, att konstitutionen och grundlagarna gälla vid sidan af stadgarna, eller kanske det står, att de och de paragraferna af konstitutionen och stadgarna gälla för logen. Hvad har logen då att göra, när den skall registreras? Jo, den har att lämna sina egna stadgar samt ett exemplar af konstitutionen, ett exemplar af grundstadgarna, ifall de också äro åberopade, och säga: här äro våra stadgar. Det finns nämligen ingenstades i detta lagförslag föreskrifvet, att de stadgar, som inlämnas för inregistrering, ovillkorligen skola vara samarbetade till ett enda sammanhängande dokument; de kunna mycket väl vara i skilda afdelningar.

Jag skall icke upptaga tiden längre, men jag anser mig också böra säga, att i denna samma motion i öfrigt klagas öfver att detta lagförslag skulle i ett »enda slag, utan öfvergångsbestämmelser, omintetgöra alla för sådana föreningar hittills gällande stadgar, ehuru de äro af den beskaffenhet, att de vunnit registrering i andra land, annullera alla mellan dessa föreningar och deras underafdelningar träffade aftal och ingångna förbindelser samt fordra den stora enhetliga föreningens söndersplittande i en massa små föreningar och pålägga dessa en tunga, som, på grund af därmed förenade kostnader och svårigheter, komme att verka förlamande såväl på deras som hela den gemensamma organisationens ideella verksamhet».

Mina herrar, allt det där är antingen beroende på missförstånd eller också är det rena öfverdrifter!

Herr Steffen talade om, att det icke var något trängande behof för lagstiftningen och att ingen brådska förelåg att få dessa ideella föreningar lagda under någon lag. Ja, på det vill jag svara, att i inledningen till det statsrådsyttrande, hvarmed detta förslag remitterades till lagrådet, finns ett ganska omständligt uttalande om hvarför man anser, att en lagstiftning på detta område är mycket önskvärd, och jag skall tillåta mig hänvisa därtill. Jag vill endast påpeka det, som enligt min tanke kanske är den väsentligaste bristen med våra nuvarande förhållanden, och det är den osäkerhet, hvarunder dessa ideella föreningar för närvarande lefva sitt lif — osäkerhet kanske icke så mycket utåt, men måhända mer inåt — och den fara, de äro utsatta för att genom kupper se hela ledningen eller föreningens verksamhet helt och hållet omkastad. Det är, om jag ser det från en annan sida, den verkligt hjälplösa rättslöshet, hvori minoriteten inom de ideella föreningarna för närvarande är försatt. Jag skulle kunna gifva exempel härpå, men jag vill icke uppehålla herrarna därmed.

Herr Steffen utvecklade ganska vidlyftigt fackföreningar-

nas verksamhet och betydelse samt deras ändamål att vara underhandlande föreningar å ena sidan och å andra sidan fondbildande föreningar för att hafva tillgångar till de strider, som behövas på arbetsfältet. Han utvecklade vidare det sätt, hvar på dessa fackföreningar verka för höjande af arbetarnas ställning och lefnadsvillkor och i sammanhang därmed de kooperativa föreningarnas betydelse för dem. Han slutade med den reflektionen, att det här lagförslaget visade en komplett brist på förståelse — jag tror orden föllo sig så — för just detta föreningslif. Jag skulle vara frestad att vända om den satsen och säga, att den ärade talarens föredrag vittnar om en komplett brist på förståelse för en sådan här lagstiftnings innebörd, ty det är ju icke fråga om, att i denna lag göra annat än att bestämma de former, under hvilka en förening skall vinna rättskapacitet, och vidare att gifva de nödvändigaste och enklaste grunderna för den enskilde medlemmens förhållande till föreningen, särskildt i syfte att medlemmen icke skall kunna åläggas ett obehörigt tvång, samt vidare att bereda ett skydd för att dessa föreningar få fortsätta sin verksamhet ostördt efter de riktlinjer, som de hafva velat uppdraga för sig själfva. *Däremot* har naturligtvis denna lag alldeles ingenting att göra med de olika ideella föreningarnas ändamål och deras reala verksamhet. Att således ifrågasätta, att denna lag skulle på direkt sätt understödja den fackföreningsverksamhet, som herr Steffen gjorde sig till målsman för, är att fordra någonting, som alldeles icke tillhör ett lagförslag, sådant som detta.

Det här kan vara nog sagdt emot de allmänna anmärkningar, som äro gjorda. Jag kan inte annat än beklaga, att frågan genom den utgång den fått i Andra kammaren, har blifvit undanskjuten för en lång tid framåt — ty jag vill icke dölja för herrarna, att på justitiedepartementets bord nu ligga en sådan mångfald af stora ärenden, helt eller till största delen färdigberedda, att det lärer dröja afsevärd tid, innan det blir möjligt att bereda rum för ett nytt lagförslag om ideella föreningar.

Herr Eklund: Herr talman, mina herrar! Statsrådet och chefen för justitiedepartementet har i sitt anförande sagt hvad äfven utskottet framhållit i sitt betänkande, att anledningen till att lagförslaget i vissa delar icke kom att blifva tillfredsställande för vissa större föreningar i landet med särskild organisations-typ vore den, att nämnda föreningar under den tid, då lagförslaget var utställt till föreningarnas påseende med rätt för dem att däröfver yttra sig, icke inkommit med sådant yttrande eller åtminstone icke gjort framställning om lagförslagets bearbetning i någon viss riktning.

Jag tillåter mig säga, att jag kan icke vara fullt öfverens med herr justitieministern i den saken. Om jag icke hörde fel, då herr justitieministern i Andra kammaren i dag uppläste en skrivelse från goodtemplarorden i ifrågavarande ärende, så framhölls

Lagförslag om
ideella för-
eningar.
(Forts.)

dock i denna skrifvelse vissa önskemål, som dock icke vunnit något som helst beaktande. Om jag icke hörde fel, fanns i denna skrifvelse ett påpekande af att goodtemplarorden hade en säregen organisationsform med en stark centralstyrelse och underafdelningar. Vidare påpekades i skrifvelsen, att lagens bud om registrering af lokalföreningarnas och underföreningarnas styrelser skulle vålla ett alldeles särskildt stort besvär med hänsyn därtill, att föreningarna valde sina styrelser för hvarje kvartal. Men i intetdera afseendet har, såsom jag nyss nämnde, hr justitieministern fäst afseende vid detta påpekande. Ordens styrelse hade den uppfattningen, att de kunde vara nog, att för vederbörande påpeka dessa förhållanden, och trodde, att vederbörande till följd däraf skulle undersöka saken närmare och att detta skulle förändringar i lagen. Att man hade den uppfattningen, var så mycket naturligare, som samtidigt börjades inom kommerskollegium en officiell undersökning af de ideella föreningarnas stadgar och organisationsformer. Nu kan herr justitieministern gifvetvis säga, att den skrifvelse, som aflämnades, borde hafva varit mera ingående. Men frågan är verkligen den, om, ifall detta varit förhållandet, resultatet skulle hafva blifvit annorlunda. Som vi hört, har herr statsrådet i sitt anförande i dag sökt bagatellisera den kritik, som framförts i den af mig och medmotionärer afgifna motionen, och han påpekade, att de farhågor, som där äro framställda, äro öfverdrifna. Det är därför ock antagligt, att äfven om den omnämnda skrifvelsen varit mera ingående, skulle herr justitieministern med den uppfattning han nu visat sig hafva ha underlåtit att vidtaga de förändringar i lagen, som man hade önskat.

Herr statsrådet sade nyss, att uppgiften i motionen, att goodtemplarorden, för så vidt en lag sådan som denna blefve antagen, skulle nödgas omskrifva sina stadgar, är öfverdrifven, och att detta icke skulle behöfvas. Men jag ber att få förklara, att en sådan omskrifning är alldeles nödvändig i samma ögonblick en lag om ideella föreningar kommer till stånd. För min personliga del har jag heller ingenting däremot, då jag ju är anhängare af en lagstiftning på området. Jag anser, att man får underkasta sig detta besvär, när en sådan lagstiftning kommer. Anledningen till att ovillkorligen en sådan omskrifning måste ske af alla de stadgar, som finnas för goodtemplarordens såväl hufvudafdelning som underafdelningar, är den omständigheten, att dessa stadgar äro uppställda efter engelsk eller anglo-amerikansk stadgemetod och icke efter svensk. Orden har i flera år varit betänkt på, att vidtaga en sådan omskrifning, så att dess stadgar finge så att säga en mera svensk prägel. Och detta måste ovillkorligen ske i det ögonblick, då en lag antages.

Lagutskottet har i motsats till herr justitieministern icke ansett de af mig och mina medmotionärer gjorda invändningarna alldeles oberättigade, utan har funnit dem snarare vara så beskaffade, att de vore värda allt beaktande och har, såsom den

föregående talaren framhållit, infört åtskilliga tillägg i lagen för att häfva dessa olägenheter. Dessa tillägg återfinnas i §§ 34, 57 och 60. I § 34 har uttryckligen stadgats rätt för hufvudförening att, om underförenings stadgar det medgifva, göra sina för underföreningen gällande bestämmelser lagligt bindande. I § 57 har skydd beredts åt det gemensamma föreningsnamnet och i § 60 dels gifvits definition på den art af föreningar, för hvilka de särskilda bestämmelserna skola gälla, dels fastställts, i hvilka afseenden hufvudföreningen äger att, så att säga, utöfva målsmanskap för underföreningarna, och dels medgifvits lättnader i fråga om tillvägagångssättet vid registrering af underförenings stadgar, ändring däri och firmatecknare.

*Lagförslag om
ideella föreningar.
(Forts.)*

Det måste medgifvas, att utskottet såväl i nu nämnda afseenden som äfven i andra fall — jag nämner blott förenkligen, att endast firmatecknare behöfva till registret anmälas — utfört ett erkännansvärdt godt arbete samt lyckats få fram ett förslag, som i stort sedt undanröjt de flesta olägenheter, som jag och mina medmotionärer påvisat.

Då jag likväl emot utskottets förslag har mina betänkligheter, har jag det på följande skäl. Den sextionde paragrafen är en liten lag för sig inom den stora lagen. Denna synpunkt har en föregående talare betonat. Det hade varit mera i sin ordning, att dessa bestämmelser inarbetats i lagen på rätta ställen och ej sammanförts i en klunga. Granskar man den 60 § och dess fem moment, finner man, att dessa egentligen borde ha plats i föregående §§, såsom ock en reservant från denna kammare, hr Bergendahl, påpekat. Ingressen och mom. 2, 3 och 4 höra uppenbarligen till den grupp af §§, som börjar med den 5:te och som handlar om förenings registrering. Mom. 1, som berör hvad K. Bfhde har att iakttaga vid registrets förande hör till den 52 §. Det kan ock ifrågasättas, huruvida ej till denna § ett tillägg bort göras i syfte, att registret skulle angifva, att förening vore underförening af annan förening, när så är förhållandet. Mom. 5 hör till kapitlet om medlemmars antagande och afgang, närmast den 10 §. En inarbetning på rätta ställen af stadgandena i fråga kräver tvifvelsutän om vidlyftigare omarbetning af lagen, än som utskottets tid medgifvit, kanske ock bearbetning af flera §§. Det af utskottet använda sättet bidrar icke till att göra lagen lättförståelig. Vi må komma ihåg, att många af dem, för att ej säga de flesta, som skola taga del af lagen och ställa sig den till efterrättelse, icke äro synnerligen skickliga i den sannerligen ej lätta konsten att förstå lagtext. När de ha läst t. ex. kapitlet om registrering, tro de, att allt som rör den saken är uttömdt. De kunna ej tänka sig, att bortåt 50 §§ därefter finns ett annat stadgande om registrering, som för vissa föreningar upphäfver hvad som förut stadgats om samma sak.

Framför allt på en lag, som vill reglera det folkliga föreningslivet, bör med rätta kunna ställas anspråket på enkelhet i uppställningen och lättförståelighet i uttrycken. Det nyss på-

Lagförslag om
ideella för-
eningar.
(Forts.)

pekade bidrar ej till enkelheten. Och till lättfattligheten bidrar ej heller det förhållandet, att i lagen benämningen »medlem» syftar ej blott på person, utan ock på förening samt efter lagutskottets omredigering — hvad värre är — äfven på underförening eller filial af förening. Jag fruktar för att detta kan föranleda till en förblandning af begreppen. Vidare undrar jag, huruvida icke bestämmelserna för den kategori af föreningar, som på samma gång äro själfständiga, men dock tillsammans bilda en stor förening och äro underordnade densamma, kunna, sådana de nu äro formulerade af lagutskottet, komma att obehörigen användas äfven vid sammanslutningar mellan från början själfständigt uppspirade föreningar, så att den hufvudorganisation, hvartill de slutit sig och som fordrat och fått medgifvet, att den anslutna föreningen i sin firma angifvit medlemskapet i fråga, kan pålägga dem olidliga band, som rent af tillintetgöra föreningen. Jag anser, att det målsmanskap för andra föreningar, som den 60 § möjliggör, skall vara begränsadt uteslutande till sådana föreningar, hvilkas stadgar föreskrifva föreningens indelning i underföreningar, som tillika med hufvudföreningen skola utgöra en enhetlig organisation. Gärna må tilläggas, att underföreningsfirma tydligt skall angifva samhörigheten med organisationen i sin helhet. Men att hufvudsakligen på firmanamnet grunda en förenings beroende af en hufvudorganisation synes mig betänkligt. Det skall invändas, att detta beroende enligt vissa moment särskildt i §§ 34 och 60 icke uppstår, därest ej underförening i sina stadgar medgifvit det. Men då hufvudförening kan såsom villkor för anslutningen kräfvat förändringar i den anslutna föreningens stadgar, innebära nämnda stadganden, synes det mig, ej full garanti för att ej maktmissbruk skall förekomma. Om lagen liksom den engelska föreningslagen tydligt skilde emellan den enkla föreningsstypen och den komplicerade (den med öfver- och underföreningar) skulle tydligt och klart kunna sägas ifrån, att endast för föreningar af det senare slaget vore de särskilda bestämmelserna gällande.

Herr statsrådet har anmärkt, att den engelska lagen är mycket omfattande och innehåller icke mindre än 106 §§, hvaraf många äro så stora, att de upptaga flera sidor. Att märka är emellertid, att den engelska lagen omfattar, om jag icke missminner mig, allt föreningsväsende, så när som på fackföreningarna, för hvilka en särskild lag är stiftad, således icke blott ideella föreningar, utan äfven understödsföreningar och därmed jämförliga föreningar, sjuk-kassor, och jag tror äfven ekonomiska föreningar. Vi åter hafva det systemet, att vi hafva en särskild lag för hvarje grupp af föreningar. Skulle vi sammanfatta alla dessa lagar i en bok, finge vi nog en bok fullt så stor om icke större än den, som omfattar den engelska föreningslagen.

Herr statsrådet sade, att han trodde, att vi önskade den engelska föreningslagen i svensk lagstiftning. Jag ber att få försäkra herr statsrådet, att det vilja vi visst icke. Atminstone

för min del vill jag hafva en lag ungefär sådan, som det nu föreliggande förslaget, med de förbättringar, man kan få på det. Jag har endast tagit mig friheten att fästa uppmärksamheten vid en liten detalj i den engelska lagen, nämligen den som har afseende på detta särskiljande af vissa typer af föreningar, och det är den enda detaljen, jag önskar att det svenska lagförslaget skulle upptaga. Om så skedde, skulle man kunna få in någonting i den svenska lagen, som har motsvarighet i den engelska i orden »society with branches» d. v. s. »förening med filialer», som det är öfversatt, eller »föreningar med underafdelningar» eller någonting sådant.

*Lagförslag om
ideella för-
eningar.
(Forts.)*

Herr Ekman har sagt, att den första ärade talaren här icke anförde något som helst sakskaal för sitt afslagsyrkande, och han kan ju naturligtvis säga detsamma om mitt yrkande. Det beror ju på hans omdöme. Jag har emellertid här anført några argument, och mitt hufvudargument är, att jag icke är viss om, att utskottet lyckats uppdraga en fullt tydlig gräns emellan de båda förenings typer, jag här omnämnt, och därjämte, att lagen icke är tillräckligt enkel, synnerligast därför att åtskilliga bestämmelser kommit in i en särskild §, ehuru de rätteligen höra till föregående §§, och detta gör, att jag för min del, ehuru väl jag, som jag förut tillkännagaf, är en bestämd anhängare af en särskild föreningslagstiftning, likväl anser, att någon riksolycka icke sker, om denna lagstiftning uppskjutes ett eller annat år.

Jag ber tillika att få försäkra herr Ekman och kammaren, att detta absolut icke, hvad mig vidkommer, är någon som helst partifråga.

Jag anser sålunda lämpligt, att förslaget underkastas förnyad granskning. Vid en sådan granskning borde äfven frågan om en central registreringsmyndighet komma under ompröfning, äfvensom den medelväg, som herr Bergendahl framkastar i sin reservation till § 52, eller att filialer af en större förening finge registreras hos K. B. i det län, där hufvudföreningens styrelse har sitt säte. Enligt det föreliggande förslaget får en sådan hufvudförening styrelse stå i förbindelse med samtliga K. B. i riket. Åtminstone gäller detta alla de organisationer, som ha underföreningar i hela riket, och dit höra alla de större nykterhetsorganisationerna. Sina egna stadgar måste hufvudföreningen förete för samtliga K. B., och alla K. B. äro tvungna att besvara sig med en sak, som blefve lika bra behandlad, om blott en af dem toge befattning därmed. Detta talar, trots lagutskottets invändningar, för en central registreringsmyndighet. Lagutskottets skäl för bibehållande af registreringen hos K. B., nämligen att en anordning med central registreringsmyndighet skulle kräva omläggning af registreringen af ekonomiska föreningar samt af enskilda näringsidkares och handelsbolags firma, kan jag icke godtaga. Om detta vore ett afgörande skäl, hur har då kunnat vara möjligt att för aktiebolag och sjukkassor införa central registreringsmyndighet med bibehållande af K. B. såsom registre-

Lagförslag om
ideella föreningar.
(Forts.)

ringensmyndighet för diverse andra firmor? Utskottets tal om nödvändigheten af att, i fall en central registreringsmyndighet inrättades, offentliggörande af ändringar i föreningsregistret skulle bli nödvändigt, synes mig ej heller vara öfvertygande. Hittills har ingen som helst olägenhet vare sig för föreningarna själfva eller för tredje man förspotts, ehuru ingen registrering alls, än mindre något offentliggörande förekommit rörande förenings namn, säte, firmateckning o. s. v., och icke skulle det väl blifva olägenhet af en anordning, som dock innebure att på ett ställe i landet funnes vid behof att tillgå ett officiellt register, där upplysning kunde erhållas om hvilken eller hvilka, som äga företräda en viss förening. Offentliggörande synes mig således icke vara behöfligt, äfven om registreringsmyndigheten är en enda för hela landet.

För min del kan jag icke blifva öfvertygad om, att det finnes något, som kräfver brådska med en lagstiftning på det föreliggande området.

Vi antaga naturligtvis i dag lagen om ekonomiska föreningar liksom Andra kammaren gjort det, möjligen med olika beslut i några vissa detaljer. Således kan man icke säga, att den omständigheten, att det skall blifva en ny lag för ekonomiska föreningar, ovillkorligen skall tvinga till en lag om ideella föreningar. Jag anser att, utöfver förut anförda skäl, det finnes ännu ett, som talar för ett uppskof i denna fråga. Det kanske icke dröjer längre än till nästa år, förr än på civildepartementets föredragning från K.Maj:t till Riksdagen inkommer förslag till lag om understödsföreningar. Denna grupp af föreningar har flera beröringspunkter med de ideella föreningarna, än hvad de ekonomiska föreningarna hafva. Ja, i många fall torde det bli synnerligen svårt att afgöra, om en förening skall lyda under lagen om ideella föreningar eller under lagen om understödsföreningar. Särskildt gäller detta om en hel del småföreningar, som vid sidan af ett ideellt syfte, hvilket angifves vara dess hufvudsakliga, bereda sina medlemmar olika slag af understöd, såsom pensioner och dödsfallsbelopp. Till hvilken kategori af föreningar skola sådana föreningar föras? Skola de lyda under lagen om ideella föreningar, eller under en blifvande lag om understödsföreningar? Emellertid, för denna kategori af föreningar, understödsföreningar, är utan hänsyn till de af lagutskottet anförda skälen föreslagen en central registreringsmyndighet, och då har man ju all rätt i världen att fråga: Hvarför skulle man då icke kunna reflektera på en central registreringsmyndighet äfven för ideella föreningar, af hvilka många omsluta hela landet? Det förefaller åtminstone mig mycket lämpligt, att dessa båda lagar pröfvas samtidigt, mycket riktigare än att de båda lagar, som det nu föredragna betänkandet omfattar, pröfvas samtidigt. Och för föreningarna själfva, i synnerhet för understödsföreningarna, vore det lyckligt, att lagar om dessa båda slag af föreningar komme att tillämpas samtidigt, när det eljest skulle kunna hända att understödsföreningarna, sedan äfven lagen om ideella före-

ningar antagits, komme att råka ut för samma svårigheter, som andra ekonomiska föreningar utsattes för efter antagandet af 1905 års lag om ekonomiska föreningar, då domstolarna i landet funno sig föranlåtna att till åtskilliga föreningar förklara, att, »som Ni icke äro registrerade efter den nya lagen, få Ni icke rättskapacitet». Komme nu en ny föreningslag till, skulle helt säkert samma svårigheter yppa sig för de föreningar, som voro ställda utanför sådan lagstiftning. Bäst vore därför att alla slag af föreningar samtidigt finge sin lagstiftning.

*Lagförslag om
ideella för-
eningar.
(Forts.)*

Jag tillåter mig således, herr talman, ehuru väl jag, som jag förut anfört, ger lagutskottet allt mitt erkännande för dess goda uppslag till en lämplig lagstiftning på området, och ehuru väl jag är af varmaste hjärta och fullaste öfvertygelse af den uppfattning, att en föreningslagstiftning är nödvändig icke blott ur statlig, utan äfven och framför allt ur föreningarnas egen synpunkt, dock att yrka bifall till reservationen.

Herr Håkanson: Herr talman, mina herrar! Efter de sakrika anföranden, som hållits dels af herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, dels ock af den ärade talaren på jönköpingsbänken kan jag uttrycka mig ganska kort i fråga om denna första paragrafs antagande eller förkastande. Dessa båda talare hafva så grundligt redogjort för de omständigheter, som göra en lagstiftning på detta område nödvändig, att jag knappast behöfver inlåta mig på den frågan.

Den andre talaren i ordningen, herr Steffen, riktade särskildt grava anmärkningar mot lagutskottet för dess behandling af denna fråga. Utskottet hade icke på något sätt ådagalagt, att en sådan lag var behöflig; ideella föreningar hade alldeles tillräcklig rättskapacitet, enligt hvad talaren hade sig bekant af framstående jurister. Det kan så vara, att en ideell förening, som har något så när utförliga eller tydliga stadgar, kan, i fall föreningsstyrelse lägger fram dessa stadgar och gör allt hvad på styrelsen ankommer för att visa, att föreningen har en sådan stabilitet, få och ofta har fått af domstol sig tillerkänd rättskapacitet. Men om föreningen däremot befinner sig som svarande i förhållande till tredje man, med hvilken den har rättsliga förbindelser, har naturligtvis styrelsen icke intresse af att lägga fram dessa stadgar eller visa, att stabilitet finns, utan den är mest intresserad af att säga, att den icke alls har någon sådan stabilitet och bestrida, att den har den passiva rättskapacitet, att den behöfver ingå i svaromål. När upplysningar icke kunna erhållas hos någon myndighet, vare sig om stadgar eller styrelse, är det svårt för tredje man att skydda sig i sin rätt. Lagstiftningen har afsett jämväl att skydda denna rätt.

Af samme talares anförande fick jag fullkomligt klart för mig att, åtminstone med afseende på de föreningar, för hvilka han uppträdde såsom målsman, han önskade en lag, hvilken skulle gifva alla möjliga rättigheter men inga som helst skyldigheter

Lagförslag om
ideella för-
eningar.
(Forts.)

och icke ålägga föreningarna några band eller förpliktelser. När han naturligtvis icke trodde, att tiden är mogen för en lagstiftning i sådan riktning, var det ganska naturligt att yrka afslag, hvilket han också gjorde.

Den förste ärade talaren däremot anslöt sig till den liberala reservationen, som jag för korthetens skull vill kalla den. Den går väl egentligen ut på detsamma som herr Steffens yrkande, ehuru det säges, att man vill ha ett nytt lagförslag. Så sades i en reservation från samma håll jämväl i fjol. Ett nytt förslag däri de önskemål, som i fjolårets reservation framställdes, blifvit, så vidt sig göra låtit, tillgodosedda, föreligger ju nu men passar icke, utan affärdas med samma allmänna fraser om hvad en lagstiftning på förevarande område bör innehålla. Jag är alldeles viss om, att, om för nästa års riksdag framlades en lagstiftning, däri vederbörande försökte iakttaga nu uttalade önskemål, den skulle mötas af precis samma vänliga mottagande från det hållet, som kommit detta förslag till del, och slutet skulle antagligen bli ett yrkande om afslag och en ny skrifvelse med begäran om en ny lag.

Båda de första talarna riktade sig mot lagutskottet och sade, att de lagstadganden, som i lagutskottet utarbetats för att tillmötesgå det slags föreningar, som bestå af en centralförening med underföreningar, hade tillkommit i hast och »på rak arm», som den siste af de båda talarna uttryckte sig. Nej, de hafva visst icke tillkommit hvarken i hast eller »på rak arm». Det går icke så lätt att skaka lagparagrafer ur armen, skall jag säga herr Steffen, utan det medför ganska mycket både arbete och besvär. Vi hafva sökt med dessa lagstadganden tillmötesgå de önskingar, som uttalats i en P. M., hvilken öfverlämnats till lagutskottet af personer, hvilka utskottet antagit vara ledande inom nykterhetsrörelsen, hvilken ju denna sorts föreningar hufvudsakligen angår. Vid utarbetandet af stadgandena i fråga har utskottet haft förmånen att åtnjuta biträde af byråchefen för lagärenden, som ju är fullt förtrogen med dessa föreningslagar, hvilka han föredragit inför lagrådet. Sålunda vågar jag påstå att från utskottets sida all möjlig omsorg iakttagits.

Något mer erkännande vann verkligen detta vårt arbete af den siste ärade talaren, det må erkännas, ehuru jämväl han ingalunda kunde vara tillfredsställd därmed. Bland annat klandrade den siste ärade talaren, att utskottet sammanfört alla dessa bestämmelser, eller de flesta af dem i en paragraf. Det hade enligt hans uppfattning varit bättre om de insatts på särskilda ställen i de olika §§, dit de hörde. Jag vågar, med anledning af hvad som förekommit i fråga om lagstadganden för nykterhetsorganisationer, nästan påstå, att, om utskottet handlat sålunda, den anmärkningen skulle från samma håll framställts, att bestämmelserna skulle blifvit mera öfverskådliga, om de sammanförts på ett ställe. Vid sådant förhållande är det verkligen

icke godt att veta, hvad man skall göra. Utskottet har försökt att gå till mötes så mycket som möjligt.

Den siste ärade talaren sade till och med, att han önskade en lagstiftning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med detta lagförslag. De anmärkningar han framställde emot denna lagstiftning voro verkliga, så vidt jag kan förstå, icke mycket tungt vägande. Om den ärade talaren i stället hade yrkat bifall till förslaget och detta blifvit af Riksdagen antaget, är jag viss på, att de befogade önskemål han kunde hafva att framställa mycket väl kunnat af en kommande riksdag afhjälpas. Det har aldrig varit Kungl. Maj:ts mening att med detta lagförslag »lägga någon tvångströja» på föreningslivet. Nu fordrar man ånyo ett lagförslag. Såsom justitieministern sade, dröjer det nog, tills ett sådant kommer fram.

Jag skall icke längre upptaga herrarnas tid beträffande denna första paragraf, utan be att få yrka bifall till densamma.

Herr Wickman: Vid genomläsande af det nu framlagda förslaget såväl som af det under fjolåret framlagda har jag icke kunnat komma till någon annan slutsats, än att de äro omöjliga båda två. Jag har den uppfattningen, att de ideella föreningar här i landet, som särskildt kunna betraktas såsom fackföreningsrörelse, äro att anse såsom de första. I likhet med goodtemplarerörelsen hafva de verkat här i landet i öfver 30 år. De hafva mig veterligen icke begärt någon lagstiftning på detta område, och jag tror icke, att de ideella föreningarna äro i behof af någon lagstiftning. Jag tror, det är lyckligare, om man låter denna föreningsverksamhet fritt och otvunget fortsätta att utveckla sig, och jag tror icke, att lagstiftaren kan komma fram och säga, att en lagstiftning är nödvändig på grund af vissa lagöfverträdelser från dessa ideella föreningar. Så är nog icke fallet. Jag tror, tvärtom, att dessa ideella föreningar, synnerligast de två kategorierna af dessa, som nämnts, varit af uppfostrande och kulturell betydelse för landet. Jag har under de första dagarna jag tillhörde denna kammare af en ärad ledamot från den yttersta högern fått det erkännandet, att hvad vi verkat och gjort i fackföreningsrörelsen varit till ovärderlig nytta för samhället, på grund af den uppfostrande inverkan fackföreningarna och goodtemplarrörelsen haft i landet. Då så varit förhållandet, kan jag icke gå med på denna lagstiftning. Jag vill icke gifva något som helst erkännande åt behofvet af en lagstiftning för ideella föreningar. Den form af föreningar, som är ideell med kanhända någon del af ekonomisk natur, har redan möjlighet att få plats inom ramen af den nuvarande ekonomiska lagstiftningen. Genom den förbättrade lagstiftning, som eventuellt kommer att införas, torde också ytterligare möjligheter kunna beredas. Vi hafva sett, att, då den själfverksamhet, som för 20 eller 25 år sedan kom till stånd, nämligen sjukkaserverksamheten, hunnit utvidga sig, staten i någon mån tagit vid och hjälpt till, och vi hafva också sett dessa organisationer krypa in under lagen för att få den hjälp och det stöd, hvaraf de voro i behof. För fackförenings-

Lagförslag om
ideella för-
eningar.
(Forts.)

Lagförslag om
ideella före-
ningar.
(Forts.)

rörelsen har icke funnits något behof att göra det. Låtom oss säga, och jag skall säga det här, det är icke för ideell eller ekonomisk verksamhet man vill ha denna lagstiftning utan af andra skäl — man vill åt fackföreningarna. Det är denna synpunkt, som enligt mitt förmenande ligger till grund för denna lagtext både i år och i fjol, och därför anser jag att man från fackföreningshåll måste reagera mot densamma.

Jag vill ännu en liten stund uppehålla mig vid fackföreningarna. Det säges här alldeles riktigt, att dessa liksom goodtemplareorganisationerna centraliseras först i sina fackförbund och sedan i hufvudorganisationen. Men innan de nå ens till fackföreningarna, utgöres själfva stommen af verkstadslag och verkstadsklubbar, hvilka hafva sina särskilda stadgar. Det kan mången gång inträffa, att dessa verkstadslag och verkstadsklubbar icke tillhöra någon fackförening, och fackföreningar finnas i landet, som icke tillhöra något fackförbund eller centralorganisationen. Om lagstiftningen skulle utmyntas riktigt, skulle den först börja med dessa verkstadslag och verkstadsklubbar o. s. v. i oändlighet. Jag tror icke, att lagstiftaren har någon aning om, huru komplicerade arbetareorganisationerna äro. Men skulle den nu ifrågasatta lagstiftningen blifva verklighet, borde den börja där nere, och dessa små organisationer skulle tvingas att låta inregistrera sig och teckna firma. Hvad tror herrarna detta skulle leda till? Icke i städerna, men på landsbygden, där arbetarna äro okunniga om nästan allting, skulle de tvingas till att med juristers hjälp forma om sina stadgar för att komma in under lagen och tillerkännas den rättskapacitet, man talat om.

Detta var en form af organisationer. Sedan komma vi till en annan vid sidan af denna, nämligen socialdemokratiska partiet. Detta formas på samma sätt. Det finnes socialdemokratiska föreningar, fackföreningar, ungdomsklubbar o. s. v. i oändlighet, som börja formas, innan de gå upp i arbetarekommunerna och dessa i sin tur i det socialdemokratiska partiets hufvudledning. Men alla dessa små sammanslutningar — äfven dessa stå kanske utanför både arbetarekommunerna och hufvudorganisationen i många år, och sålunda skulle de tvingas in under lagen. Detta är svårigheter, som en lag icke kan öfvervinna. Jag instämmer med herr justitieministern, då han sade, att om lagen skulle blifva tydlig, skulle den blifva en oändlig bibel. Det är min öfvertygelse, att detta icke låter sig göra.

På de ekonomiska föreningarnas område måste naturligtvis äfven de föreningar, som finnas inom våra organisationer och som hafva någon del af ekonomisk verksamhet sig anförtrödd, t. ex. Folkets hus-föreningar, på grund af sin ekonomiska natur, låta inregistrera sig, och såvidt jag vet äro de äfven inregistrerade öfver hela landet.

Vid sidan af dessa två stora hufvudorganisationer står det socialdemokratiska ungdomsförbundet, som i sin tur har flera hundratal klubbar i landet, och dessa skulle inkorporeras under lagen och tvingas in under densamma, trots det att de icke vilja det.

Dessa synpunkter hafva drifvit mig att säga ifrån här i kammaren, att vi icke önska någon lag om ideella föreningar, utan att vi i

stället vilja be kammaren att slippa ifrån en sådan lagstiftning. Enligt mitt förmenande är det ett onödigt arbete, som regeringen och lagutskottet tagit sig före, när de utarbetat denna lag om ideella föreningar. Däremot är en lag om ekonomiska föreningar, såsom jag förut framhållit, behöflig, och den är i behof att utvidgas och utvecklas till förmån för de föreningar, som i viss mån äro ideella, men på samma gång hafva ekonomisk natur.

Då herr Steffen grundligt framfört våra önskemål, vill jag icke längre upptaga kammarens tid. Jag vill endast förklara, att jag icke kan vara med om vare sig utskottets hemställan eller reservationen, och jag ber därför att få yrka rent afslag.

Herr Söderbergh: Jag har begärt ordet för att på det bestämdaste protestera mot min ärade väns, herr Ekman från Jönköping, älskvärda påstående, att *partihänsyn* skulle varit bestämmande för reservanterna, då de yrkat afslag å Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag. Dyligt tal har redan många gånger förut förekommit här i kammaren, men för min del fäster jag icke det ringaste afseende härvid, och låter icke i minsta mån imponera på mig af ett sådant bemötande, trots min anspråkslösa ställning i kammaren. Beträffande samme talares stränga anmärkning därom, att reservationen icke skulle innehålla sakliga uppgifter eller anvisningar till stöd för afslagsyrkandet, har jag aldrig förut hört några sådana kraf framställas på fullständigheten af en reservation. Att jag i mitt anförande icke gifvit mig in på några närmare detaljer, utom i fråga om den viktiga 60 § i lagförslaget, beror naturligtvis därpå, att jag varit fullt medveten om det lönlösa i oppositionen. Jag vill för resten fråga min vän, herr Ekman, om han på allvar förmenar, att äfven de mest grava anmärkningar från min sida mot flertalet paragrafer i lagförslaget skulle i någon mån rubba majoritetens redan på förhand gifna ställning i denna fråga. Jag tror icke detta, och jag lämpade innehållet i mitt yttrande därefter.

Herr Trygger: Det var egentligen ett yttrande af herr Wickman, som uppkallade mig. Han gjorde gällande, att enda grunden för detta lagförslag angående ideella föreningar i år och i fjol vore den, att man, såsom han uttryckte sig, ville åt fackföreningarna. Det föreföll mig, när jag hörde den ärade talaren, som om han icke tillräckligt undersökt ordens valör, innan han uttalade dem. Här i kammaren har det varit vanligt, att man icke i fällda yttranden inlägger mera än som är berättigadt, men återigen att man uppfattar, hvad som uttalas såsom verkligen sagdt, och därför blir man tvungen att mot ett uttalande sådant som herr Wickmans framföra sin protest, hvilket jag härmed ber att få göra.

Herr Bergendahl: Herr talman! Den närmast föregående talaren har framfört den protest, som äfven jag ansåg lämpligt att

Lagförslag om
ideella föreningar.
(Forts.)

afgifva. Herr Wickmans påstående, att afsikten med denna lagstiftning skulle vara att komma åt fackföreningarna, synes mig vara synnerligen oförsynt. Det är klart, att lagstiftaren måste taga hänsyn till den utveckling föreningsväsendet, tagit här i landet. Man kan icke förbise, att dessa föreningar numera blifvit viktiga led i samhällsorganisationen. Samhället behöfver för sina många olika uppgifter olikartade organ, och ju rikare mångfald af sociala bildningar uppstår, desto rikare blir samhällslifvet. Men det är klart, att samhället måste vara angeläget om att se till, att dessa föreningar ordnas så, att de bäst tjäna det allmänna, att de blifva så goda organ för statens ändamål och för samhällets uppgifter som önskligt är.

Herr Wickman nämnde, att fackföreningarna icke begärt och icke behöfde någon lagstiftning. Detta tal synes mig ganska underligt. Fackföreningarna göra anspråk på att få sluta både kollektiva och andra aftal, men för giltigheten af sådana aftal måste väl rättsställningen vara obestriddig. Jag vet ur min egen erfarenhet ett fall, då en arbetsgifvareorganisation vägrade att träffa aftal med en fackförening därför, att den saknade denna rättsställning. Fackföreningen förklarade sig då vara villig att söka inregistrering såsom ekonomisk förening för att kunna ingå bindande aftal. Där framträdde sålunda ett behof af rättsställning, och jag antager, att sådant ofta kan förekomma. Det kan hända, att den andra kontraherande parten uppställer fordran på obestriddig rättskapacitet för att ingå aftal. Jag för min del kan icke finna annat än, att en ändamålsenlig föreningslagstiftning främjar föreningsväsendet, ty den klarlägger just föreningarnas rättsliga ställning, den skyddar minoritetens rätt inom föreningen och den skyddar ock den enskilde föreningsmedlemmen mot öfvergrepp, som understundom kunna förekomma. Detta måste vara till gagn för föreningsväsendet.

De anmärkningar, som framstälts mot ifrågavarande lagförslag, äro, såsom den förste talaren nämnde, mera allmänna omdömen. Kritiken har i själfva verket icke riktat sig emot några särskilda lagbestämmelser som skulle vara till hinder för föreningsväsendet och därför borde ändras.

Det är i öfrigt att märka, att öfvergångsbestämmelserna innehålla, att lagens fordran på inregistrering för att få den rättskapacitet, som lagen förutsätter, först efter tre år skall träda i tillämpning för redan bildade föreningar. Det innebär således anstånd under tre år för redan nu bildade föreningar att inrätta sig efter lagen för att vinna rättskapacitet utöfver den, som de nu ha. Under denna tid kan ju, i fall det skulle finnas någon lucka i lagen, denna lätt fyllas. Ty afsikten med lagen har tydligen icke varit att lägga några band på föreningarna utan tvärtom att hjälpa dem till ett sundare och rikare lif. Jag tror det skulle vara mycket olyckligt, om detta lagförslag afsloges af Första kammaren, ty följderna skulle bli, att man finge vänta ännu en lång tid på en lagstiftning, som jag för min del anser vara synnerligen viktig.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till 1 §.

Herr Steffen: Med anledning af vissa yttranden af hr Lagförslags om justitieministern och den ärade utskottsordföranden ber jag få framhålla, att jag till fullo förstår och erkänner behovet af en lagstiftning, som reglerar de ideella föreningarnas ekonomiska förpliktelser, men att jag af denna lagstiftning fordrar, att den icke skall göra otillbörligt intrång uti dessa föreningars verksamhetsförmåga med afseende på deras egentliga ändamål, och att jag i detta afseende funnit högst betänkliga brister i det föreliggande lagförslaget.

Lagförslag om
ideella för-
eningar.
(Forts.)

Herr Eklund: Jag har begärt ordet för att i några få ord få uttala en gensaga, som jag adresserar till lagutskottets ärade ordförande. Han sade, att de små önskemål eller kanske rättare anmärkningar, som jag framställt, och hvilka han försökte bagatellisera, skulle jag nästa år mycket lätt kunna få igenom.

Hvilka äro då mina önskemål? Jo, för det första, att i samband med lagen om ideella föreningar bör införas en central registreringsmyndighet; för det andra, att lagar om understödsföreningar och ideella föreningar antagas samtidigt, så att samtliga föreningar på en gång få sin rättsliga ställning erkänd i lag; och för det tredje, att de fem momenten i § 60 böra flyttas öfver i föregående paragrafer, dit de enligt min mening rätteligen höra. Nu vill jag fråga den ärade utskottsordföranden, huru det kan vara möjligt att lofva, att om man nu antager lagen, mina önskemål skulle kunna godtagas nästa år. Mig förefaller det vara alldeles omöjligt. Jag tillåter mig att konstatera, att herr ordföranden begått samma fel, som herr Ekman från Jönköping ville göra troligt, att vi opponenter begått, nämligen att icke behandla frågan sakligt. När jag gör en invändning mot 60 §, sådan den nu finnes i förslaget, och dessutom uttalar vissa önskemål, huru blir jag då sakligt behandlad af herr ordföranden? Jo, han säger, att om lagutskottet i stället hade följt mina synpunkter, så skulle jag ha kommit med det önskemålet, att den anordning, som nu af lagutskottet användts, hade varit lämpligare. Jag vädjar till herrarna, om detta är saklig behandling.

Vidare vill jag säga, att man borde väl hafva rättighet att uttala sin mening i en fråga som denna, utan att ögonblickligen den beskyllningen skall kastas öfver en, att man gör det af partihänsyn. Jag, som hela mitt lif varit intresserad i föreningar och sålunda verkligen bör hafva en liten erfarenhet på detta område, har i all anspråklöshet vågat uttala mina betänkligheter mot antagandet af lagförslaget sådant det föreligger; och jag trodde, att man skulle sakligt behandla mina betänkligheter och icke på det sätt som skett. Jag har också uttryckligen sagt ifrån, att jag vill hafva en lag på detta område. Jag har själf såsom motionär på sin tid begärt en lag för ideella föreningar, och jag står fortfarande på den ståndpunkten. Jag tror, att en lagstiftning på detta område af sådan beskaffenhet, som nu föreligger, med åtskilliga bearbetningar och med iakttagande af de önskemål, jag uttalat, skall blifva tillfredsställande. Åtminstone skall en sådan lag tillfredsställa mig.

Lagförslag om
ideella för-
eningar.
(Forts.)

Herr E k m a n, K a r l J o h a n: Jag ber att få erinra, att jag icke har riktat mig mot herr Eklund. Jag anser dock, att hvad han sagt om § 60 väl kunnat diskuteras, om lagförslaget fått komma till saklig behandling, men att det icke är tillräckligt motiveradt att för den skull yrka afslag på hela lagen.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att i afseende å föreliggande paragraf yrkats: 1:o) att densamma skulle godkännas; 2:o) att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Widén m. fl. vid paragrafen afgifna reservation; och 3:o) att paragrafen skulle afslås.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på paragrafens godkännande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition därvid antagits afslag å paragrafen, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 1 § af lagutskottets i punkten 1 af dess utlåtande nr 46 framställda lagförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås ifrågavarande paragraf.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befanns rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 104;

Nej — 16.

2 §.

För denna paragraf hade föreslagits följande lydelse

(af Kungl. Maj:t)

(af utskottet)

Ideell förening må icke idka handel eller annan verksamhet, hvarmed följer skyldighet att föra handelsböcker, eller för främjande af medlemmarnas ekonomiska intressen eljest idka ekonomisk verksamhet.

Ideell förening må icke för främjande af medlemmarnas ekonomiska intressen idka handel eller annan ekonomisk verksamhet.

Herr Håkanson: Herr talman, mina herrar! Utskottets majoritet har ändrat Kungl. Maj:ts förslag till § 2 på sådant sätt, att under det Kungl. Maj:ts förslag innehöll, att »ideell förening må icke idka handel eller annan verksamhet, hvarmed följer skyldighet att föra handelsböcker, eller för främjande af medlemmarnas ekonomiska intressen eljest idka ekonomisk verksamhet», innehåller den § 2, som utskottets majoritet antagit, att »ideell förening må icke för främjande af medlemmarnas ekonomiska intressen idka handel eller annan ekonomisk verksamhet». Sålunda, en ideell förening får under förbehåll, att den icke främjar sina medlemmars intressen, idka handel eller ekonomisk verksamhet i hvilken utsträckning som helst. Därigenom skulle, såvidt jag förstår, all skillnad mellan ekonomiska och ideella föreningar upphävas. Det lär väl icke finnas något behof af en sådan tillåtelse för de ideella föreningarna. Då tiden är långt framskriden, inskränker jag mig till att yrka bifall till § 2 oförändrad enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Lagförslag om
ideella för-
eningar.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande paragraf endast yrkats, att kammaren skulle godkänna motsvarande paragraf af Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Härefter gjordes propositioner, först på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag samt vidare på bifall till nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

3—10 §§.

Godkändes.

11 §.

Nu föredragna paragraf lydde sålunda:

(i Kungl. Maj:ts förslag)

(i utskottets förslag)

Har medlem utträdt eller utslutits, vare han ändock, såframt ej stadgarna i sådant afseende innehålla lindrigare bestämmelser, pliktig att erlægga därförinnan beslutad eller i stadgarna till beloppet bestämd afgift för löpande året. *Skall afgift gäldas mer än en gång under året, äge föreningen ej rätt till mer än det belopp, som efter afgången först förfaller.*

Har medlem utträdt eller utslutits, vare han ändock, såframt ej stadgarna i sådant afseende innehålla lindrigare bestämmelser, pliktig att erlægga därförinnan beslutad eller i stadgarna till beloppet bestämd afgift för löpande året.

Är ej i stadgarna beloppet af de afgifter, som må ifrågakomma,

Är ej i stadgarna beloppet af de afgifter, som må ifrågakomma,

Lagförslag om
ideella för-
eningar.
(Forts.)

(i Kungl. Maj:ts förslag)

begränsadt och fattas beslut om ny eller förhöjd afgifts utkräfvande, vare medlem, som ej biträdt beslutet och som anmäler sig till utträde inom fyra veckor från det beslutet blef honom kunnigt, ej pliktig att erlægga den beslutade afgiften.

Affider medlem, gälle om föreningens rätt till afgifter hvad ofvan stadgats i afseende å medlem, som utträdt eller uteslutits.

Vid medlems afgang äge han eller hans rättsinnehafvare icke, med mindre annorlunda är bestämdt i stadgarna, rätt att utfå någon del af föreningens behållna tillgångar.

(i utskottets förslag)

begränsadt och fattas beslut om ny eller förhöjd afgifts utkräfvande, vare medlem, som ej biträdt beslutet och som anmäler sig till utträde inom fyra veckor från det beslutet blef honom kunnigt, ej pliktig att erlægga den beslutade afgiften.

Affider medlem, gälle om föreningens rätt till afgifter hvad ofvan stadgats i afseende å medlem, som utträdt eller uteslutits.

Vid medlems afgang äge han eller hans rättsinnehafvare icke, med mindre annorlunda är bestämdt i stadgarna, rätt att utfå någon del af föreningens behållna tillgångar.

Herr Håkanson: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till § 11 enligt dess lydelse i Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Gezelius: Den ändring, som gjorts af utskottet i Kungl. Maj:ts föreliggande förslag till affattning af § 11, är, att bestämmelsen: »Skall afgift gäldas mer än en gång under året, äge föreningen ej rätt till mer än det belopp, som efter afgangen först förfaller» uteslutits. Utskottets förslag öfverensstämmer med det till lagrådet remitterade, hvilket därefter ändrades till Kungl. Maj:ts föreliggande förslag på grund af anmärkningar från lagrådets sida. Lagrådet hade anmärkt, att det enligt lagrådets förmenande skulle vara oegentligt, att föreningar kunde af en afgangens medlem hafva rätt att uppbära en afgift, som afsåge tid, som förflutit, sedan han från föreningens afgått. Lagrådet kunde emellertid icke blunda för den skillnad, som enligt dess förslag förefinnes i berörda afseende, när afgiften för året utgår i sin helhet på en gång och när årsafgiften är uppdelad på olika perioder.

Det är också alldeles uppenbart, att det skulle bli en skillnad i sak mellan föreningar af dessa olika slag. Grunden till att föreningar skola hafva rätt att uttaga afgifter för löpande året äfven af dem, som hafva afgått, innan denna afgift förfaller, är gifvetvis att bereda föreningar den ekonomiska stadga, som har betydelse äfven för en ideell förening. Detta intresse har blifvit tillgodosedt i en annan form i högre grad, än hvad jag anser vara lämpligt. Vid fjolårets förslag arbetade jag på, att man skulle bereda medlemmar i ideella föreningar den största möjliga frihet för deras personer och för deras skyldighet att

deltaga i ideella föreningar, hvilkas ändamål de icke kunde gilla längre, men att man därjämte så godt som möjligt skulle söka bereda föreningarna berättigad stabilitet i ekonomiskt afseende, i hvad den berodde på föreningsmedlemmarnas afgifter under en viss tid. Stabiliteten skulle uteslutande tillgodoses genom de bestämmelser, som nu finnas inrymda i § 11. Jag har icke kunnat anse annat, än att den skiljaktighet, som man skapar mellan föreningar, hvilkas medlemmar icke af ekonomiska hänsyn behöfva få årsafgiften delad, utan kunna betala den för hela året, och föreningar, hvilkas medlemmar önska få betala årsafgiften för kortare period eller i flera repriser, skulle kunna gifva befogade skäl till den anmärkningen, att lagstiftningen ställt föreningar med medlemmar utaf denna ekonomiskt svagare situation i en mindre gynnsam ställning än öfriga, just med hänsyn till föreningarnas ekonomiska stabilitet. Då det synes mig, att ett undanröjande af till och med skymten af den misstanken skulle kunna ske utan några som helst principiella betänkligheter, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Lagförslag om
ideella för-
eningar.
(Forts.)

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter enligt förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag samt vidare därpå, att motsvarande paragraf af Kungl. Maj:ts förslag i ämnet skulle godkännas; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

12—25 §§.

Godkändes.

26 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

(i Kungl. Maj:ts förslag)

(i utskottets förslag)

Å föreningsammansamträde må ärende, som *ej* blifvit i kallelsen till sammanträdet angifvet eller, *där enligt stadgarna sådan kallelse ej erfordras, medlemmarna meddeladt efter ty om kallelse till extra sammanträde är föreskrifvet, ej till afgörande företagas, såframt det ej enligt stadgarna skall förekomma å sammanträdet eller omedelbart föranledes af ärende, som där skall afgöras; dock att ärende, som ej afser ändring af stadgarna*

Å föreningsammansamträde må ärende, som afser ändring af stadgarna eller ny eller förhöjd afgifts utkräfvande eller medlems uteslutning eller föreningens trädande i likvidation, icke till afgörande företagas, *därest det icke blifvit i kallelsen till sammanträdet angifvet eller på annat sätt, som i stadgarna bestämmes, medlemmarna meddeladt.*

Lagförslag om
ideella föreningar.
(Forts.)

(i Kungl. Maj:ts förslag)

(i utskottets förslag)

eller ny eller förhöjd afgiffts utkräfvande eller föreningens trädande i likvidation, *jämväl må till afgörande företagas, såframt minst två tredjedelar af de närvarande äro därom ense.*

Hafva de ärenden. som skola företagas till behandling å förenings- sammanträde, blifvit medlemmarna särskildt meddelade på sätt och tid före sammanträde, som i stadgarna angifvas, vare så giltt, som om ärendena varit upptagna i kallelsen till sammanträdet.

Hvad i 1 mom. är stadgadt afser icke sådant sammanträde, som i 31 § omförmäles. ej heller sammanträde i förening, hvars röstberättigade medlemmar utslutande utgöras af föreningar eller andra samfälligheter.

Öfver beslut, som å förenings- sammanträde eller annorledes af föreningen fattas, skall genom styrelsens försorg föras protokoll. *Protokollet skall hållas förenings- medlem tillgängligt senast en vecka efter därom framställd begäran: dock att skyldighet att tillhandahålla protokollet ej inträder tidigare än fyra veckor från förenings- beslutets dag. Skall enligt stadgarna protokollet vara att tillgå tidigare än nu sagts, lände det till efterrättelse.*

Hvad i 1 mom. är stadgadt afser icke sådant sammanträde, som i 31 § omförmäles, ej heller sammanträde i förening, hvars röstberättigade medlemmar utslutande utgöras af föreningar eller andra samfälligheter.

Öfver beslut, som å förenings- sammanträde eller annorledes af föreningen fattas, skall genom styrelsens försorg föras protokoll.

Herr Gezelius: Jag ber att i fråga om § 26 fa yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändradt. Genom den förändring, som utskottet föreslagit, skulle man komma därhän, att ideella föreningar ägde att behandla alla ärenden. utom dem, som i paragrafens första moment enligt utskottets förslag finnas särskildt angifna, eller frågor om ny eller förhöjd afgiffts utkräfvande, medlems utslutning eller föreningens trädande i likvidation, på ett sammanträde, utan att ärendet varit i någon som helst ordning kungjordt, och att alltså den vid ett sammanträde närvarande majoriteten skulle kunna besluta i hvilken som

helst annan fråga. Det är gifvetvis utaf en ofantligt stor betydelse för att skydda minoritetens rätt, att man ser till, att det finnes någon trygghet mot öfverraskningar af sådan art. De ideella föreningarna hafva ju andra intressen än ekonomiska. Om man här endast söker skydda deras ekonomiska intressen, går det lätt så, att man trampar andra intressen, de ideella, som just utgöra föremål för föreningens verksamhet, helt och hållet under fötterna. Jag behöfver icke i det afseendet exemplifiera, hvad det betyder, om en ideell förenings vid ett sammanträde närvarande majoritet kan taga upp hvilket ämne som helst af ifrågavarande art och genomdrifva ett lagligt beslut omedelbart, utan att den stora massan af föreningens medlemmar haft en aning om, att det ärendet skulle på sammanträdet förekomma. Det har synt mig vara ett oförsvarligt brott mot en af de viktigaste principer, på hvilka en ideell föreningslag skall byggas, om den öfver hufvud taget skall få något värde, eller att man tillgodoser minoritetens rätt emot dylika öfvergrepp.

*Lagförslag om
ideella för-
eningar.*
(Forts.)

Jag tror mig tryggt kunna säga, att den omständigheten, att paragrafens affattning enligt utskottets förslag fått en så stark anslutning i utskottet, har berott på att man sökt åstadkomma enighet, där detta på något sätt ansetts vara möjligt. Då nu den ideella föreningslagen har fallit i medkammaren, så har detta skäl helt och hållet försvunnit, och det finnes ingen anledning för dem, som vilja bevara minoritetens enkla och solklara rätt till några bättre utsikter vid en kommande lagstiftning i ämnet, att nu följa utskottets förslag.

Hvad angår slutet af sista momentet, har jag haft flera medreservanter vid betänkandet. Det har rådt full enighet inom majoriteten af förstakammarkontingenten inom utskottet därom, att den bestämmelse, som i den Kungl. propositionen här finnes inryckt, bör bibehållas. Jag tillåter mig därför yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande paragraf annat yrkande ej framställes, än att motsvarande paragraf af Kungl. Maj:ts förslag i ämnet skulle godkännas.

Sedermera gjordes propositioner, först på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag samt vidare på bifall till nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

27—43 §§.

Godkändes.

Lagförslag om
ideella för-
eningar.
(Forts.)

44 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

Likvidatorerna åligger att ofördröjligen söka årsstämmning å föreningens okända borgenärer samt att förteckna dess tillgångar och skulder.

I den mån sådant erfordras för likvidationens verkställande och så snart det utan uppenbar skada kan ske, skall föreningens egendom förvandlas i penningar.

Vid föreliggande paragraf hade reservation afgifvits af herr *Gezelius*, som anförde:

»För att möjliggöra ett förenkladt likvidationsförfarande i fall, då sådant synes kunna ske utan olägenhet, har jag ansett, att paragrafens mom. 1 bort erhålla följande lydelse:

»Likvidatorerna åligger utom i fall, som i 49 § 3 mom. säses, att ofördröjligen söka årsstämmning — — — skulder.»

Herr *Gezelius*: Jag skulle icke hafva besvärat kammaren med något yttrande vid denna paragraf, om det icke hade händt mig, att i paragraf 49, i hvilken jag i sammanhang med min reservation vid § 44 föreslagit en ändring, insmugit sig ett skriffel, som jag icke vill låta stå kvar i riksdagshandlingarna. Jag vill därför beröra äfven § 44.

Med min reservation vid §§ 44 och 49 har jag afsett att visa, att den anmärkning, som framdragits med synnerlig kraft mot lagförslaget i det afseendet, att det skulle vara onödigt vidlyftigt, särskildt i fråga om bestämmelserna om likvidation, saknar väsentlig grund och väl ytterst torde bottna i en bristande kunskap om hvad med likvidationsförfarande förstås. Det har sagts, att en så vidlyftig lagbestämmelse, som kapitlet om likvidation och upplösning är, vore för ideella föreningar onödig. Det är emellertid så, att med likvidation, som ju visserligen är ett främmande ord, men är ett institut, som redan är infördt i våra lagar, förstår man tillgångars förvandling i kontanta penningar, vederlig gälds betalning, skiftande eller utlämnande af tillgångar och slutredovisning för förvaltning. Det är alltsammans åtgärder, som äro nödiga, i den mån förutsättningar föreligga, för att en sammanslutning skall kunna på någorlunda ordnad sätt upplösas. Det är ju uppenbart, att en del af dessa åtgärder icke alltid behöfva vidtagas, att t. ex. en förvandling i penningar icke kan ifrågakomma, om inga tillgångar finnas, att om icke vederlig gäld finnes, ingen betalning af den ifrågakommer, och att utskiftande af tillgångar icke kan ske, om icke sådana finnas. Under sådana förhållanden kan enligt föreliggande lagförslag likvidation och upplösning ske vid ett och samma tillfälle, såvida, såsom det vanligaste väl skulle blifva fallet, styrelsen valdes till likvidatorer. Då skulle man äfven

vara fri ifrån särskild anmälan till registret om utseende af likvidatorer. *Lagförslag om ideella föreningar.*
(Forts.)

Det finnes emellertid en bestämmelse, som kan onödigt fördröja upplösning, om man skulle följa lagen stricte, nämligen att lagen inrymmer — något, som gällande preskriptionsförordning, på grund af 1 §:s ändring under fjolåret, numera stadgar — rätt till vinnande af årsstämming vid likvidation af en förening och att, i konsekvens därmed, lagförslaget i § 49 innehåller den bestämmelsen, att den i årsstämningen utsatta inställedagen skall vara förbi, innan upplösning kan äga rum eller man i vederbörande register kan erhålla anteckning, att föreningen blifvit upplöst och denna således juridiskt upphört att finnas till. Jag ville möjliggöra ett enklare likvidationsförfarande, då sådant i vissa fall utan svårighet kan äga rum, låt vara, att jag ger Kungl. Maj:ts förslag rätt däruti, att sådana fall sällan förekomma, ty här rör det sig endast om registrerade ideella föreningar, och man får icke tänka på sådana små föreningar, som gifvetvis aldrig komma att begagna sig af registreringsrätten. Om man, säger jag, uteslöte skyldigheten att förete bevis om vunnen årsstämming i sådana fall, då en sådan åtgärd icke kunde anses vara af behovet påkallad, så blefve likvidationsförfarandet förenkladt. Man kunde mycket väl tänka sig, att likvidatorerna icke ansåge årsstämming vara behöflig, då det icke funnes veterlig gäld, och de voro förvissade om, att okänd gäld saknades. Därvid skulle tredje mans rätt skyddas på det sätt, att likvidatorerna, som hade att bedöma, på hvad sätt tredje mans rätt behöfde betryggas, om de icke ville begagna rätten till årsstämming, i stället finge ikläda sig ansvaret för, att ägare af okända fordringar finge sina eventuella tillgodohafvanden. Det är i öfverensstämmelse med denna tankegång, som jag affattat mitt förslag till ändringar af § 44 och därefter af § 49.

Jag har under sådana förhållanden ansett mig skyldig att yrka bifall till min reservation beträffande affattningen af § 44.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande förevarande paragraf allenast yrkats, af herr *Gezelius*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af honom vid denna paragraf afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner, först på paragrafens godkännande i enlighet med utskottets förslag samt vidare på bifall till det af herr *Gezelius* framställda yrkandet; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

45—48 §§.

Godkändes.

Lagförslag om
ideella för-
eningar.
(Forts.)

49 §.

Ifrågavarande paragraf hade denna lydelse:

Sedan likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skola de, så snart ske kan, å föreningssammanträde framlägga redovisning för sin förvaltning.

Då redovisningen framlagts, anses föreningen upplöst; och skola likvidatorerna ofördröjligen därom göra anmälan för registrering. Vid anmälan skall fogas bevis om dagen för årsstämmingens utfärdande.

Vid denna paragraf hade reservation anförts af herr *Gezelius*, som med hänvisning till hvad han anført vid § 44, hemställt, att vid paragrafen skulle fogas såsom mom. 3:

»Finnes ej veterlig gäld, må anmälan om föreningens upplösning ske utan hinder däraf, att årsstämming å föreningens okända borgenärer ej blifvit sökt. I ty fall skall i anmälan uppgifvas, att veterlig gäld ej finnes; och svare likvidatorerna, där ny gäld yppas, för gäldens betalning en för alla och alla för en.»

Herr *Gezelius*: Jag begär ordet endast för att få göra ett tillägg till mitt förslag till denna paragraf. I min reservation vid denna paragraf böra sist stå orden »såsom för egen skuld». Genom skriffel hafva dessa ord uteslutits.

Jag yrkar bifall till paragrafen med den af mig föreslagna affattningen.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende å förevarande paragraf endast vore yrkadt, af herr *Gezelius*, att kammaren skulle antaga det förslag som innefattades i den af honom vid paragrafen afgifna reservation, med tillägg i slutet af orden »såsom för egen skuld».

Härefter gjordes propositioner, först på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag samt vidare på bifall till nyssnämnda yrkande; och förklarades den förra propositionen hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

50—61 §§.

Godkändes.

62 §.

Denna paragraf, som i Kungl. Maj:ts förslag motsvarades af 61 §, lydte sålunda:

*(i Kungl. Maj:ts förslag)**(i utskottets förslag)*Lagförslag om
ideella för-
eningar.
(Forts.)

Åsidosättes föreskrift, som i 23 § 1 mom. eller 26 § 4 mom. är meddelad,

straffes den försumlige med böter från och med fem till och med ett hundra kronor.

Samma lag vare

om likvidator, som ej fullgör hvad honom enligt 43 § eller 49 § 2 mom. åligger.

Förseelse mot 23 § 1 mom. eller 26 § 4 mom. må åtalas allenast af målsägande; och skall härvid såsom målsägande anses såväl föreningen som hvarje medlem däri.

Åsidosättes föreskrift, som i 23 § 1 mom. eller 26 § 3 mom. är meddelad.

straffes den försumlige med böter från och med fem till och med ett hundra kronor.

Samma lag vare

om likvidator, som ej fullgör hvad honom enligt 43 § eller 49 § 2 mom. åligger.

Förseelse mot 23 § 1 mom. eller 26 § 3 mom. må åtalas allenast af målsägande; och skall härvid såsom målsägande anses såväl föreningen som hvarje medlem däri.

Herr Gezelius: Då kammaren nu har antagit Kungl. Maj:ts förslag till affattning af § 26, följer däraf såsom ett redaktionellt iakttagande, att kammaren bör antaga § 62 i den affattning, motsvarande paragraf erhållit i Kungl. Maj:ts förslag. Skillnaden mellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag refererar sig endast till de olika momenten i § 26. Jag ber att få yrka bifall till paragrafen enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Håkanson: Herr talman! Jag ber endast att få instämna i den föregående ärade talarens yrkande. Det är endast en konsekvens af det yrkande, som Första kammaren förut godkänt beträffande § 26.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande paragraf endast yrkats, att motsvarande paragraf af Kungl. Maj:ts förslag i ämnet skulle godkännas.

Vid gjorda propositioner, först på godkännande af paragrafen enligt utskottets förslag samt vidare på bifall till nyssnämnda yrkande, förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

63—70 §§.

Godkändes.

Öfvergångsbestämmelserna.

Herr Håkanson: Herr talman! I öfverensstämmelse med det yrkande, som jag framställde vid § 2 i denna lag och som

Lagförslag om ideella föreningar. antogs af kammaren ber jag att få yrka bifall till öfvergångsbestämmelserna enligt deras lydelse i Kungl. Maj:ts proposition.

(Forts.)

På gjord proposition godkändes motsvarande del af Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Öfriga delar af utskottets förslag.

Godkändes.

Utskottets hemställanden i punkterna 1 och 2.

Biföllos i hvad de ej besvarats genom kammarens föregående beslut.

Punkten 3.

I sammanhang med förslaget till lag om ekonomiska föreningar hade utskottet till behandling förehaft följande i anledning af förslaget väckta motioner, nämligen, inom Första kammaren, nr 84 af grefve *Alexander Hamilton* och nr 88 af herr *Karl Johan Ekman* samt, inom Andra kammaren, nr 299 af herrar *F. O. Mörtzell* och *Ch. Meurling* äfvensom nr 301 af herr *A. J. Christiernson m. fl.*

Utskottet hade i föreliggande punkt på anförda grunder hemställt, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition i förevarande del samt grefve *Hamiltons* och herr *Christiernsons* omfördälda motioner, måtte för sin del antaga förslag till lag om ekonomiska föreningar, så lydande som utskottets utlåtande utvisade.

Lagförslag om ekonomiska föreningar.

Utskottets förslag till lag om ekonomiska föreningar.

1 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

(i Kungl. Maj:ts förslag)

(i utskottets förslag)

Förening med ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att

anskaffa lifsmedel eller andra förnödenheter åt medlemmarna eller

afsätta alster af medlemmarnas verksamhet eller

bereda bostäder åt medlemmarna eller

anskaffa lån åt medlemmarna eller

Förening med ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att

anskaffa lifsmedel eller andra förnödenheter åt medlemmarna eller

afsätta alster af medlemmarnas verksamhet eller

bereda bostäder åt medlemmarna eller

anskaffa lån åt medlemmarna eller

(i Kungl. Maj:ts förslag)

(i utskottets förslag)

Lagförslag om
ekonomiska
föreningar.
(Forts.)

idka annan ekonomisk verksamhet

må kunna i enlighet med hvad i denna lag sägs varda registrerad såsom ekonomisk förening.

Hvad nu är stadgadt skall ock gälla om förening, som genom idkande af handel eller annan verksamhet, hvarmed följer skyldighet att föra handelsböcker, vill vinna annat ändamål än främjande af medlemmarnas ekonomiska intressen.

idka annan ekonomisk verksamhet

må kunna i enlighet med hvad i denna lag sägs varda registrerad såsom ekonomisk förening.

Herr Söderbergh: Vid denna första paragraf i förslaget till lag om ekonomiska föreningar förekommer en reservation af mig in blanko. Det förhåller sig emellertid på det viset, att jag icke varit i tillfälle att deltaga i någon detaljgranskning af ifrågavarande lagförslag inom utskottet, och att jag endast för att förbehålla mig fri och öppen talan låtit anteckna mig, på sätt som skett, såsom reservant. I fråga om denna paragraf har jag intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets förslag.

Herr Håkanson: Herr talman. Af den omständigheten att kammaren bifallit det yrkande, som jag framställt beträffande § 2 i lagen om ideella föreningar, följer, att sista stycket i § 1 bör bibehållas, sådant det lyder enligt Kungl. Maj:ts proposition. Utskottet har däremot uteslutit sista stycket. Jag yrkar därför bifall till § 1 enligt dess lydelse i Kungl. Maj:ts proposition.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter jämlikt förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag samt vidare därpå, att motsvarande paragraf af Kungl. Maj:ts förslag i ämnet skulle godkännas; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

2 §.

För denna paragraf hade föreslagits följande lydelse:

(af Kungl. Maj:t)

(af utskottet)

Ekonomisk förening, som idkar handel eller annan verksamhet, hvarmed följer skyldighet att föra handelsböcker, må allenast

Ekonomisk förening, som idkar handel eller annan verksamhet, hvarmed följer skyldighet att föra handelsböcker, må alle-

Lagförslag om
ekonomiska
föreningar.
(Forts.)

(af Kungl. Maj:t)

(af utskottet)

mot kontant betalning försälja till andra än medlemmar i föreningen. Hvad sålunda stadgats äge dock ej tillämpning i fråga om förening, hvars försäljning till andra än medlemmar i föreningen omfattar hufvudsakligen alster af medlemmarnas eller föreningens verksamhet.

nast mot kontant betalning försälja till andra än medlemmar i föreningen. Hvad sålunda stadgats äge dock ej tillämpning i fråga om förening, hvars försäljning till andra än medlemmar i föreningen omfattar hufvudsakligen alster af medlemmarnas eller föreningens verksamhet, och ej heller i fråga om förening, som har till ändamål att inköpa och försälja varor, afsedda för landtbrukets behof.

Herr Håkanson: Herr talman, mina herrar! Som herrarna kanske erinrade sig, tillstyrkte lagutskottet i fjol, att å 2 § skulle gifvas det innehåll, att ekonomiska föreningar, som idkade handel eller annan verksamhet, hvarmed följde skyldighet att föra handelsböcker, icke finge försälja till andra än medlemmar i föreningen. Kungl. Maj:ts proposition var jämväl i fjol af samma innehåll som i år, att sådan förening endast mot kontant betalning skulle få sälja till andra än medlemmar i föreningen. Principiellt stod jag visserligen, när lagutskottet hade att behandla den nu föreliggande propositionen, på samma ståndpunkt som i fjol. Jag ansåg det egentligen stridande mot dylik förenings idé att idka handel med andra än föreningsmedlemmar, men då jag väl visste, att det icke skulle vara möjligt att i medkammaren få igenom en lag om ekonomiska föreningar, såvidt utskottet fortfarande vidhölle och Första kammaren gillade den ståndpunkten, så lät jag, ehuru med mycken tvekan, förmå mig att gå in på Kungl. Maj:ts proposition i denna del. Men längre än Kungl. Maj:ts proposition går i det afscendet, har jag under inga förhållanden ansett mig kunna gå.

Beträffande denna paragraf förelågo till utskottets behandling två motioner, den ena af greve Alexander Hamilton, väckt i denna kammare, af innehåll att förening, som hade till ändamål att inköpa och försälja varor, afsedda för landtbrukets behof, skulle få sälja annorledes än mot kontant betalning jämväl till andra än medlemmar, och den andra motionen af herr Christiernson m. fl. i Andra kammaren, af innehåll att förening skulle i parti få sälja varor på kredit till andra föreningar, äfven om dessa föreningar icke vore medlemmar i den första föreningen. Isynnerhet den sista motionen föreföll synnerligen betänklig. Om det på grund af bristande kreditunderlag hos en ekonomisk förening är risk att tillåta en sådan förening att på kredit sälja i minut till andra än medlemmar, är det naturligtvis ännu större risk att tillåta en sådan förening att idka kreditförsäljning i

parti. Förlusterna kunna blifva så mycket större vid partiförsäljning. Den omständigheten, att de idka grosshandel, bör ingalunda, såsom ock af herr statsrådet anföres i den kungl. propositionen, verka till eftergift i förevarande afseende. Dessa landtmannaföreningar, som nu grefve Hamiltons motion angår, vore det kanske icke så farligt att gifva denna särställning, men för min del vill jag, liksom mina medreservanter, icke heller i den delen afvika från Kungl. Maj:ts förslag. Vi anse att det är både lämpligast och riktigast att öfver hela linjen tillämpa den bestämmelsen, att förbud mot annat än kontant försäljning måste råda beträffande andra än icke medlemmar.

Lagförslag om
ekonomiska
föreningar.
(Forts.)

Jag ber att på dessa grunder få yrka bifall till 2 § enligt dess lydelse i Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Bergendahl: Herr talman! Såsom den föregående talaren nämnde, har det tillägg, som gjorts af utskottet, föranledts af en motion af grefve Hamilton, hvilken yrkat, att kreditförsäljning skulle vara tillåten för de landtmannaföreningar, som omförmålas i förslaget. Kungl. Maj:ts har föreslagit förbud mot kreditförsäljning till icke medlemmar, men har därifrån gjort ett undantag. Nu skulle enligt utskottets förslag tillkomma ytterligare ett sådant. Jag har ansett, att man kan göra detta undantag beträffande landtmannaföreningar, ty dessa föreningar intaga gifvetvis en särställning. De skilja sig från de s. k. konsumtionsföreningarna, hvilka kreditförbudet ju närmast gäller. Landtmannaföreningarna sälja endast ett ringa fåtal varor. De hafva ingen försäljning i bod såsom konsumtionsföreningarna. De hafva ingen anledning såsom konsumtionsföreningarna att öka sin kundkrets. De hafva tvärtom en alldeles gifven anledning att inskränka försäljningen till endast medlemmar, men det kan hända, att på grund af fraktförhållanden, prisleförhållanden eller skördeförhållanden de hafva fått förse sig med större förråd, än som föreningens medlemmar kunna konsumera. Då blifva dessa föreningar tvungna att sälja till utomstående, ty de inköpta varorna äro utsatta för förskämning eller för att falla i värde. För att undgå förlust måste föreningarna afyttra dessa varor; men det är gifvet, att föreningarna måste sälja på samma villkor, som försäljning eljest sker i dylika fall. Jag har här ett bref från den mest kompetenta i detta afseende, nämligen från verkställande direktören inom svenska landtmännens riksförbund, Wettergren. Han omnämner, att föreningarna understundom tvingas att inköpa större partier, än som af medlemmarna omedelbart kunna konsumeras, och han förklarar, att det är nödvändigt att i sådana fall hafva rättighet att verkställa försäljning på enahanda villkor, som gälla för andra försäljare. Dessa landtmannaföreningar erbjuda också större garanti i fråga om fullgörande af åtagna förpliktelser än andra föreningar. Och härtill kommer, att dessa försäljningar, såsom jag nämnde, icke äga rum i bod. Här öfverlämnas icke varan omedelbart till köparen och kan

Lagförslag om icke af honom omedelbart gäldas. Först sedan varan framkommit och köparen varit i tillfälle att granska densamma kan han fullgöra sin likvid.

(Forts.)

Vid dessa förhållanden och då det icke synes innebära någon fara för att utsträcka undantaget till ifrågavarande slag af föreningar, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Grefve Hamilton, Alexander: Jag tror icke, att landtmännens inköpsföreningar kunna existera inom de tränga gränser, som Kungl. Maj:t föreslagit. Jag har kommit till denna öfvertygelse på grund af den erfarenhet jag erhållit under flera års deltagande i inköpsföreningars verksamhet, och denna öfvertygelse har stärkts genom uttalanden från andra håll. Jag har erhållit uppgifter från som jag tror alla rikets inköpsföreningar, och af dessa uppgifter framgår att försäljning till utomstående förekommer i alsevärd utsträckning, särskildt inom de föreningar, som vunnit någon större utveckling. Äfven från håll, där man icke ännu sålt till utomstående, har man uttalat sig för rättighet till sådan försäljning i enlighet med motionens syfte. För att belysa detta förhållande ber jag få uppläsa ett utdrag ur en skrivelse från Norrbottens landtmannaföreningars förbund. »Vi vilja», säga de, »på samma gång meddela att ändring af föreningslagarna och denna ej minst i den stil herr grefven motionerat är af behofvet mycket påkallad och nödvändig för en sund och snabb utveckling af vårt föreningsväsende, hvarför vi på det lifligaste instämna i motionens syfte.»

Nu yrka reservanterna, herr Håkanson m. fl., att 2 § måtte bibehållas vid den lydelse, den har i Kungl. Maj:ts proposition, på grund af de af statsrådet och chefen för justitiedepartementet anförda skälen. Den inskränkning, som Kungl. Maj:t föreslår, grundar sig egentligen på fruktan för menliga följder af utsträckta kreditförhållanden. Det är också gifvet att man måste iakttaga försiktighet i sådant hänseende, men detta tror jag föreningarna själfva inse, hvadan det icke alls torde vara någon risk att bevilja dem ifrågavarande rätt, och på denna grund yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson: Det tillägg, utskottet gjort till denna paragraf, finner jag i motsats till de bägge föregående talarne änte vara särdeles lyckligt för vårt föreningsväsende. Själfva föreningens natur och styrka ligger naturligtvis däri, att alla, som önska begagna sig af en förenings förmåner, också böra ingå som medlemmar i föreningen. Medgifves nu denna frihet, som utskottet föreslagit, blifver följden den, att angelägenheten att få så många som möjligt med i föreningarna slappas och att föreningarnas styrka och solidaritet försvagas. Den som har litet erfarenhet af föreningsverksamhet vet allt för väl, att en stor del personer finna med sin fördel förenligt att icke ingå i några föreningar, men de äro gärna med om att vid gynnsamma tillfällen

begagna sig af de fördelar, en förening kan lämna. Emellertid kan ju t. ex. en inköpsförening såväl som den enskilde köpmannen råka ut för att göra mindre förmånliga inköp, och följden af detta går ju då ut öfver föreningens kunder; de som då alltid slippa undan äro dessa, som icke inregistrerats som medlemmar: de göra då förmånligare inköp på annat håll, och de inregistrerade medlemmarna få själfva bära eventuella förluster. Tydligt är ju, att sådant förfarande, som faktiskt ofta i praktiken förekommer, skall försvaga föreningsverksamheten. Vill man därför en stark förening, bör om möjligt hela kundkretsen vara solidarisk, men detta befordrar man icke genom för stora förmåner åt föreningarna att på kredit sälja varor till hvem som helst, som står utanför föreningen.

Lagförslag om ekonomiska föreningar.
(Forts.)

Jag yrkar bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jämlikt framställda yrkanden propositioner, först på godkännande af föreliggande paragraf enligt utskottets förslag samt vidare därpå, att kammaren skulle godkänna motsvarande paragraf af Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

3—34 §§.

Godkändes.

35 §.

Denna paragraf lydde:

(i Kungl. Maj:ts förslag)

Å föreningssammanträde må ärende, som ej blifvit i kallelsen till sammanträdet angifvet, ej till afgörande företagas, där det ej enligt stadgarna skall förekomma å sammanträdet eller omedelbart föranledes af ärende, som där skall afgöras; dock att ärende, som ej afser ändring af stadgarna eller ny eller förhöjd afgifts utkräfvande eller föreningens trädande i likvidation, jämväl må till afgörande företagas, såframt *samtliga* närvarande därtill gifva sitt samtycke.

Hafva de ärenden, som skola företagas till behandling å före-

(i utskottets förslag)

Å föreningssammanträde må ärende, som ej blifvit i kallelsen till sammanträdet angifvet, ej till afgörande företagas, där det ej enligt stadgarna skall förekomma å sammanträdet eller omedelbart föranledes af ärende, som där skall afgöras; dock att ärende, som ej afser ändring af stadgarna eller ny eller förhöjd afgifts utkräfvande eller föreningens trädande i likvidation, jämväl må till afgörande företagas, såframt *tre fjärdedelar af de* närvarande därtill gifva sitt samtycke.

Hafva de ärenden, som skola företagas till behandling å före-

Lagförslag om
ekonomiska
föreningar.
(Forts.)

(i Kungl. Maj:ts förslag)

(i utskottets förslag)

ningssammanträde, blifvit medlemmarna särskildt meddelade på sätt och å tid före sammanträde, som i stadgarna angifvas, vare så gillt, som om ärendena varit upptagna å kallelsen till sammanträdet.

Där för giltighet af beslut erfordras, att det fattas å två på hvarandra följande föreningssammanträden, må kallelse till andra sammanträdet ej ske, innan det första hållits.

Öfver beslut, som å föreningssammanträde eller annorledes af föreningen fattas, skall genom styrelsens försorg föras protokoll. Senast två veckor från beslutets dag skall protokollet vara tillgängligt för föreningsmedlemmarna.

ningssammanträde, blifvit medlemmarna särskildt meddelade på sätt och å tid före sammanträde, som i stadgarna angifvas, vare så gillt, som om ärendena varit upptagna å kallelsen till sammanträdet.

Där för giltighet af beslut erfordras, att det fattas å två på hvarandra följande föreningssammanträden, må kallelse till andra sammanträdet ej ske, innan det första hållits.

Öfver beslut, som å föreningssammanträde eller annorledes af föreningen fattas, skall genom styrelsens försorg föras protokoll. Senast två veckor från beslutets dag skall protokollet vara tillgängligt för föreningsmedlemmarna.

Herr Håkanson: Med åberopande af de skäl, som anförts i den af mig m. fl. vid betänkandet fogade reservationen, ber jag att få yrka bifall till 35 § enligt dess lydelse i Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Bergendahl. Jag hemställer om bifall till utskottets förslag. Den enda lilla skiljaktigheten mellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag är den, att Kungl. Maj:ts förslag kräfver, att ett ärende icke må upptagas till behandling vid ett föreningssammanträde, såvidt det icke har varit angifvet i kallelsen. Utskottet har velat bereda en lättnad härutinnan, ty utskottet har ansett, att ett ärende kan uppkomma, hvilket icke har förutsetts, då kallelsen utfärdades, men som det är angeläget för föreningen att på sammanträdet få afgjort, emedan dess uppskjutande skulle kunna vålla föreningen olägenhet. Därför har utskottet föreslagit att, om $\frac{3}{4}$ af de vid sammanträdet närvarande föreningsmedlemmarna besluta sådant ärendes behandling, skulle ärendet kunna upptagas till afgörande. Dessa ärenden, som här äro i fråga, äro af mindre vikt, så att det synes mig icke innebära någon fara att göra denna eftergift, hvilken måste lända till lättnad och fördel för föreningarna.

På dessa grunder anhåller jag om bifall till utskottets förslag i denna del.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jämligt förekomna yrkanden propositioner, först på paragrafens god-

kännande i enlighet med utskottets förslag samt vidare därpå att Lagförslag om motsvarande paragraf af Kungl. Maj:ts förslag i ämnet skulle godkännas; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. *ekonomiska föreningar.* (Forts.)

Öfriga delar af utskottets förslag.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 3.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs änyo lagutskottets den 10 och 12 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 48, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående biografföreställningar. *Författningsförslag ang. biografföreställningar.*

Genom en den 10 mars 1911 dagtecknad proposition, nr 160, hvilken af båda kamrarna hänvisats till lagutskottet, hade Kungl. Maj:t under återopande af propositionen bifogadt utdrag af i statsrådet fördt protokoll begärt Riksdagens yttrande öfver framlagdt förslag till förordning angående biografföreställningar.

Utskottet hade i detta utlåtande på anförda grunder hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anmäla, att Riksdagen efter granskning af ifrågavarande förslag icke funnit skäl till annan erinran, än att i de föreslagna 5 och 13 §§ torde företagas vissa ändringar, som för tillgodoseende af i utlåtandet angifna önskemål funnes erforderliga.

Herr Hallberg: Jag tillåter mig framställa några erinringar beträffande detta lagförslag. De röra § 4, enligt hvilken bilder, som skildra nyligen inträffade händelser och som förevisas under en tid af högst tio dagar efter det de skildrade händelserna ägt rum, äro undantagna från censur.

Granskningen af bilder, som vid dylik föreställning skola förevisas, är lagd i den lokala polismyndighetens hand. Jag befarar, att svårigheter och olägenheter skola uppstå vid tillämpning af detta lagrum. Till en början kan det ju vara ganska vanskligt att afgöra, huruvida dessa bilder verkligen skildra nyligen inträffade händelser. Möjligt är, att sådant är i viss grad påtagligt, men stundom är det ingalunda så. Händelser äro ju af mångskiftande art. Bilder kunna skildra t. ex. mord eller dylika händelser af den beskaffenhet, att vederbörande censur skulle un-

Författnings-
förslag ang.
biograföf-
ställningar.

(Forts.)

derkänna filmen, om den underställdes dess granskning. Nu är det polismyndigheten, som skall afgöra, huruvida bilderna få förevisas. Polismyndigheten har härutinnan att följa de direktiv, som i § 6 äro angifna för granskningsmännen. Men det kan väl ifrågasättas, om polismyndigheten är kompetent för sådana värf. Man har ju tänkt sig, att dessa granskningsmän skulle vara personer med särskilda kvalifikationer för att vara ägnade för uppgiften. Kan man säga, att polismyndigheterna i regeln hafva sådana kvalifikationer? Jag befarar, att det skall i praktiken ställa sig så, att polismyndigheterna i tveksamma fall låta bilderna passera. Denna myndighet äfventyrar lätt nog åtal, därest den vägrar sitt samtycke, och den utsätter sig måhända för ersättningskyldighet. Vederbörande biografägare säga: jag har förlorat så och så mycket därigenom att jag förbjudits visa dessa bilder. Det förefaller mig, som om detta undantagsstadgande utan fara kunde tagas bort; olägenheten består däri, att allmänheten får vänta några dagar, innan den får skåda dessa bilder, men denna olägenhet tycker jag är ganska ringa emot de svårigheter jag sökt framhålla.

Vidare tillåter jag mig ifrågasätta, huruvida lagutskottets erinran mot § 13 är grundad. Lagutskottet har menat, att § 13 skulle justeras på det sätt, att det undantag, hvarom där förmäles, endast skulle afse läroanstalter, men däremot skulle bilder, som visas vid andaktsöfning eller vid af staten understödda föreläsningar, vara underkastade granskning? Kan man icke säga, att en garanti finnes redan däri, att det är en andaktsöfning — jag menar naturligtvis en andaktsöfning i verklig mening och icke en konstlad — och likaså i den kontroll, som öfvas vid en af staten understödd föreläsning?

Nu skall jag icke tillåta mig att göra något yrkande, ty Kungl. Maj:t har icke påkallat något Riksdagens beslut, utan endast Riksdagens yttrande, och därest hvad jag anfört finnes vara beaktansvärdt, kan ju detta tagas i öfvervägande vid lagarbetets vidare fortsättning. Jag har således intet yrkande att framställa.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 10 och 12 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 49, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

Uti en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 187, hade herrar *Hjalmar Branting, Carl Lindhagen, Herm. Lindqvist, C. G. Lindley, A. C. Lindblad, Ernst Söderberg, Knut A. Tengdahl, J. Hasselquist, R. Hj. Rissén, J. Th. Johansson, Sven Persson, Erik Palmstierna, Carl Winberg, K. A. Borg, J.*

Åberg, J. A. Wallin, N. Edv. Lindberg, C. E. Svensson, E. C. Om ändrad lydelse af 15 Kropp, Värner Rydén, Sven Linders, Nils Persson, O. H:son Waldén, Aug. Nilsson, A. C. J. Christierson, G. A. Strömberg, F. W. kap. 22 och 24 Thorsson, Emil Kristensson, G. A. Rundgren, N. A:son Berg, J. §§ straff- Forssell, E. A:son Leksell, Viktor Larsson, Bernh. Eriksson och lagen. (Forts.) L. J. Carlsson under punkt 1:o i motionen hemställt, att Riksdagen ville för sin del besluta att återställa 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen till den lydelse dessa §§ hade före 1899 års lagändring.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehäft en inom Andra kammaren af herr *Johan C. W. Thyrén* väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 51, däri hemställt, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att §§ 22 och 24 i 15 kap. strafflagen erhålla följande ändrade lydelse:

§ 22. Tvingar någon, utan laga rätt, eller med missbruk af sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta, straffes högst med straffarbete i två år, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskildt belagd är.

Gör man försök till brott, som nu sagdt är, och är det försök ej med svårare straff särskildt belagdt, straffes med böter eller fängelse.

§ 24. Brott, som i 23 § sägs, må ej åtalas af annan än målsägande.

Punkten 1.

Utskottet hade i denna punkt på åberopade skäl hemställt, att herr *Brantings* m. fl. ifrågavarande motion i förevarande del icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet hade reservationer afgifvits af, bland andra,

1:o) herrar *Widén* och *Rogberg*, hvilka likväl ej däri framlagt sin åsikt;

2:o) herrar *Söderbergh*, *Pettersson* i Södertälje och *Åkerman*, hvilka hemställt, att Riksdagen ville med anledning af de i ämnet väckta motionerna, för sin del besluta, att 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen erhålla följande ändrade lydelse:

22 §.

Tvingar — — — belagd är.

Gör man genom våld eller sådant hot, som i 23 § i detta kapitel omförmåles, försök till tvång, som nu är sagdt, straffes, där gärningen ej med svårare straff särskildt belagd är, med böter eller fängelse.

24 §.

Brott, som i 22 § sagdt är, må ej åtalas af allmän åklagare, där ej målsäganden det till sådant åtal angifver. Ej heller må brott, som i 23 § sägs, åtalas af annan än målsägande.

samt

Om ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen. 3:o) af herr *Lindqvist*, som hemställt, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att 22 och 24 §§ i 15 kap. strafflagen skulle erhålla samma lydelse, som de hade före deras genom lagen den 10 juli 1899 antagna nya lydelse.

(Forts.)

Herr *Söderbergh*: Den s. k. Åkarpslagens vara eller icke vara har återigen kommit under Riksdagens ompröfning. Senast åren 1908 och 1910 har framställts kraf på upphäfvande af de år 1899 vidtagna ändringar af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen, som gå under den populära benämningen Åkarpslagen, men har detta kraf alltid afvisats såväl af lagutskottet som af Riksdagens båda kamrar. I år föreligger emellertid frågan i ett annat skede än förut. Lagutskottet har haft till behandling icke allenast den sedvanliga motionen om Åkarpslagens upphäfvande, utan äfven en annan motion om ändring af ifrågavarande lagparagraf, åsyftande att undanröja åtminstone vissa af de anmärkningar, som riktats mot dessa paragrafers nuvarande lydelse. Då denna motion väckts af professor *Thyrén* i Andra kammaren, den man, som erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att utarbета ny strafflag för Sverige, har naturligtvis denna motion väckt stort intresse. Men den har dock icke lyckats vinna det ringaste afseende hos lagutskottets majoritet.

Jag skall emellertid icke här plädera för någon af ifrågavarande motioner, utan för den reservation, som jag jämte två kamrater i lagutskottet afgifvit. Jag skall härvid förbigå det sedvanliga repeterandet af hvad som förekommit vid Åkarpslagens tillkomst och allt hvad som så ofta och kraftigt upprepat om och om igen rörande denna sak. Åtminstone det stora flertalet af denna kammares ledamöter torde vara fullt förtrogna med ämnet. Jag ber endast att få stryka under ett par yttranden, som förekomma i professor *Thyréns* motion, såsom då han kallar 1899 års lagändring »ett oförnekligt och svårt misstag», och då han erinrar, hurusom denna lag visat sig vara ett synnerligen kraftigt politiskt agitationsmedel, och då han slutligen konstaterar, att den missämja mellan klasserna, som den bidragit att framkalla, mer än uppvägt den nytta, den i öfrigt må hafva medfört. Jag tillåter mig hysa den fasta öfvertygelsen, att dessa uttalanden icke kunna jäfvas. Ingen annan lag, som under de senare åren tillkommit här i Sverige, har på grund af sina brister åstadkommit ett så djupt inrotadt missnöje. Det är naturligtvis också alldeles omöjligt att öfvertyga en vanlig människa om rättvisan däri, att, om en person försöker tvinga en annan att begå mord, men denne står emot och icke går in därpå, försöket icke blir med straff belagdt, medan däremot, om en person försöker tvinga en annan till att deltaga i en arbetsinställelse, detta misslyckade försök belägges med straff. Och detta försök blir icke blott straffadt, utan bestraffas lika hårdt som det fullbordade brottet. Det är också alldeles omöjligt att öfvertyga samma vanliga människa om rätt-

visan däri, att om en arbetsgifvare försöker tvinga en annan arbetsgifvare att deltaga i en lockout — som äfvenledes är ett slags arbetsinställelse — det försöket går alldeles fritt från straffpåföljd, ty Akarpslagen gäller icke för arbetsgifvaren, utan uteslutande för den andra kontrahenten, arbetstagaren.

En lagändring på denna punkt kommer helt visst ingen dag för tidigt, säger professor Thyren, och öfvertygelsen härom torde hos mången vara fast rotad. Vi reservanter hafva förmenat, att försök att tvinga någon att deltaga i arbetsinställelse, då det sker genom våld eller hot, fortfarande bör straffas, såvidt det såsom medel använda våldet eller hotet i och för sig är straffbart, men drabbas af ett något strängare straff än det som nu stadgas för hot eller det lindrigaste slaget af misshandel.

Vi anse vidare, att dylikt försök till tvång bör vara straffbart, vare sig det går ut på att tvinga någon till arbetsinställelse eller till någon annan underlåtenhet eller verksamhet.

Slutligen finna vi erfarenheten otvetydigt hafva ådagalagt nödvändigheten däraf, att bestämmelserna om åtalsrätten återföras till deras ursprungliga lydelse, så att brott, hvarom här är fråga, icke må åtalas af allmän åklagare utan efter angivelse af målsägaren. Genom de af oss reservanter föreslagna ändringarna tro vi, att de omordade orättfärdigheterna uti ifrågavarande lagrum undanröjas, men samhället fortfarande beredes det skydd i förekommande fall, som kan anses behöfligt och önskvärdt. Jag tillåter mig yrka bifall till reservationen.

Herr S t e f f e n: Jag skall tillåta mig att för kontrastens skull uppläsa först den svenska lagtext, om hvilken här är fråga, och sedan en engelsk lagtext, som rör sig på motsvarande område. Den svenska har följande lydelse: »Tvingar någon, utan laga rätt, eller med missbruk af sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta, straffes högst med straffarbete i två år, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskildt belagd är. — Lag samma vare, där man, på sätt nu är sagdt, försöker tvinga någon till deltagande i arbetsinställelse eller hindrar någon att återgå till arbete eller att öfvertaga erbjudet arbete.» Det senare är det tillägg, som gjordes den 10 juli 1899. En engelsk lag af år 1906, *Trade Disputes Act*, innehåller ett tillägg till den under många år fortsatta fackföreningslagstiftningen och har i andra momentet följande stadgande, som jag tillåtit mig öfversätta så godt jag kunnat: »Det är lagligt för en eller flera personer, då de handla på eget ansvar eller å en fackförenings vägnar — — — samt förbereda eller främja en arbetstvist, att uppehålla sig på eller nära det ställe, hvarest någon bor eller arbetar eller för tillfället vistas, om de uppehålla sig där blott i ändamål att på ett fredligt sätt erhålla eller meddela upplysningar eller för att fredligt öfvertala en person att arbeta eller att afstå från att arbeta.» Detta är hvad den engelska lagen i sin fackterminologi kallar för »*peaceful picketing*». »*Picketing*» afser de vaktpos-

Om ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.
(Forts.)

Om ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen. (Forts.)

ter en krigsstyrka utsätter för att bevaka fiendens positioner, och uttrycket har af engelska fackföreningarna öfvertagits för att beteckna de poster, som de strejkande utsätta kring en fabrik eller arbetsplats, där strejk råder, för att genom öfvertalning och personligt inflytande afhålla arbetare från att upptaga arbetet. Denna handling är nu i England uttryckligen legaliserad, under det att den svenska lagen gjort sig skyldig till något enligt min mening fullkomligt häpnadsväckande, då den för detta enda slag af försök att tvinga stadgar samma straff som för det fullbordade tvångsbrottet, medan, såsom här förut framhållits, försök att tvinga, när det gäller andra slag af tvångsbrott, förblifva ostraffade. Reservanten herr Åkerman i Andra kammaren har med full rätt härom yttrat: »därmed öppnas äfven möjlighet att på en omväg omintetgöra strejkrätten. Ty rätten att själf nedlägga arbetet medför såsom ovillkorlig konsekvens rätten att öfvertala annan att icke taga den lediga platsen.»

Hvad jag nu vill komma fram till är, att försök att tvinga annan gifvetvis med goda skäl kan blifva föremål för strafflagstiftning, ehuru så icke är förhållandet i vår svenska lag, på detta och kanske några få andra undantag när. Men hvad som gjort denna lag till klasslag är, att vi här ha ett undantag från den allmänna regeln, samt att detta undantag är så beskaffadt, att det uteslutande träffar en enda samhällsklass i en del af dess sociala verksamhet för befrämjande af dess ekonomiska och sociala intressen. Det är icke min mening att plädara för strafflöshet för försök att tvinga någon till arbetsinställelse, men hvad jag ovillkorligen skulle fordra vore, att den svenska lagen angående straff för försök att tvinga göres allmän och att i denna allmänna lag infogas hvad skäligen kan krävas, när det gäller fackföreningsmedlemmars försök att tvinga andra till afstående från arbete. Såsom lagen nu står, är den för mig intet annat än en klasslag, en juridisk monstruositet. Jag har genom personlig iakttagelse af lagens verkningar funnit, att den hos arbetareklassen väckt stor bitterhet samt allmänt betecknas såsom ett utslag af den styrande och härskande klassens partiskhet på det sociala området. Detta har för mig varit så mycket bedröfligare, som jag är öfvertygad, att man icke kan utmana en hel samhällsklass misstro på en enda punkt af lagstiftningen utan att rubba dess tillförsikt till den skrifna lagen öfver hufvud. Det är dock på lagens grund vi vilja bygga alla sociala framsteg och det framtida samhället likaväl som det närvarande.

Jag tror mig icke behöfva längre dröja vid detta ärende; det har varit utförligt diskuteradt förut, och jag skall efter dessa få ord, herr talman, inskränka mig till att yrka afslag på utskottets hemställan i mom. 1 och bifall till herr Lindqvists reservation.

På hemställan af herr talmannen medgaf Kammaren, att jämväl punkten 2 i förevarande utlåtande nu finge föredragas och behandlas i sammanhang med punkten 1.

I den härpå föredragna *punkten 2* hade utskottet hemställt, att herr Thyréns ifrågavarande motion ej heller måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Om ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

(Forts.)

Herr Rogberg: De anmärkningar herr Thyréns i sin motion framställt mot gällande rätt på ifrågavarande område äro gamla, men de äro så pass allvarsamma, att man om möjligt bör söka vidtaga åtgärder för att undanröja dem. Då skulle det måhända ligga närmast till hands att, såsom föregående ärade talare föreslog, helt enkelt borttaga 2 mom. af 22 §, men utskottet, liksom herr Thyréns och reservanterna herrar Söderbergh och Pettersson i Södertälje m. fl., hafva visat, att det icke går för sig att borttaga samma lagrum. Man skulle nu kunna tycka, att den affattning, herr Söderbergh m. fl. föreslagit för 2 mom., bör kunna godkännas; men den karakteristik, som dessa reservanter gifvit försök till tvång, synes mig icke fullt tillfredsställande, och i öfrigt förefaller mig den formulering, som reservanterna gifvit sitt förslag, icke kunna fullt godkännas med hänsyn till åklagaremyndighetens och den dömande myndighetens rätt att fordra full klarhet i en lags affattning. Vid sådant förhållande har jag kommit till det resultatet, att herr Thyréns motion bör bifallas, såvidt den rör 22 §. Det är sant, att utskottet gjort ett par anmärkningar mot densamma, men dessa äro verkligen af så ringa betydelse, att jag anser mig icke behöfva ingå på dem. Således vill jag yrka bifall till herr Thyréns motion, för så vidt den gäller § 22.

Jag kommer nu till den s. k. åtalsparagrafen, § 24. Vidkommande denna har herr Thyréns föreslagit, att all brottslighet enligt 22 § skulle falla under allmänt åtal och åtalsrätten således göras vidsträcktare än den för närvarande är. Häre mot har utskottet anmärkt, att den föreslagna utvidgningen af åtalsrätten skulle leda till stötande ingrepp i privata förhållanden. Denna anmärkning förefaller mig öfvervägande vara teoretisk; praktiskt är den af mindre betydelse. Mot den kan åberopas hvad herr Thyréns själf anför; han säger nämligen, att brott enligt 22 § bör i sin helhet föras under allmänt åtal, helst bevisning om det fullbordade brottet nästan alltid förutsätter målsägandens förklaring, att hans handling eller underlåtenhet verkligen framkallats genom i lagen förutsatt tvång. Det vill med andra ord säga, att genom en förklaring, att tvång icke föreligger, kan en person, som eljest skulle blifva målsägare, undandraga sig att blifva det i rättegång, som en allmän åklagare hade lust att anhängiggöra, men målsäganden af någon anledning funne för sig obehaglig. Men jag skall emellertid icke sätta sig emot, utan godkänna denna utskottets anmärkning. Nu skulle det ligga nära till hands att inskränka åtalsrätten att omfatta endast de fall, att målsäganden angifvit brottet till åtal, precis såsom reservanterna, herr Söderbergh m. fl. föreslagit, men mot detta yrkande vill jag för min del åberopa

Om ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.
(Forts.)

utskottets anmärkning, att det är af vikt, att vissa försök till frihetsbrott och särskildt försök till brott mot arbetets frihet komma under allmänt åtal. Verkligheten har visat, att det hittills varit välbehöfligt och det torde äfven i framtiden blifva välbehöfligt.

För min del tror jag, att man kan gå en medelväg mellan motionärens hemställan, att brott enligt 22 § alltid skola falla under allmänt åtal, och herr Söderberghs m. fl:s förslag, att de skola falla under allmänt åtal, endast när de af målsägaren angifvas till åtal. Jag säger, att man kan gå en medelväg och lämpligen låta brott enligt 22 § åtalas af allmän åklagare, om det kräfvades af »allmänna hänsyn», såsom den norska rätten uttrycker saken. Ett sådant uttryck passar ju icke i svensk rätt; men vi hafva något liknande, då man säger, att brott medfört fara för allmän ordning och säkerhet. Därför finner jag en affattning af 24 § ungefär sådan som denna böra antagas: Brott, som i 22 § sagdt är, må ej åtalas af allmän åklagare, där ej målsäganden det till sådant åtal angifver eller brottet medför fara för allmän ordning eller säkerhet.

Jag får således yrka bifall till herr Thyrens motion, såvidt det gäller 22 §, och föreslår rörande 24 §, att den må få sådan lydelse, som jag nu uppläst, med gällande tillägg beträffande 23 §.

Herr Håkanson: Herr talman, mina herrar! Här föreligger en hel del ändringsförslag, och nu kom den siste ärade talaren med ett splitter nytt, som aldrig varit uppe i lagutskottet. oaktadt den ärade talaren där deltagit i frågans pröfning.

Jag skall emellertid först vända mig mot den andre talaren, herr Steffen. Han läste upp ett stadgande ur en engelsk lag, såsom han sade, i afsikt att visa, att detta stode i motsats till det lagstadgande, som finnes i 15 kap. 22 § strafflagen. Häremot vill jag säga, att, om en person icke gör sig skyldig till annat förfarande än det, som enligt det engelska stadgandet förklaras lagligt, jag icke kan finna, att han gör sig skyldig till brott mot 15 kap. 22 § strafflagen. Motsatsen mellan de båda stadgandena finner jag icke och inser ej heller i hvad syfte det engelska lagstadgandet upplästes. För öfrigt vill jag mot herr Steffen endast åberopa de skäl, lagutskottet i fjol anförde mot enahanda yrkande, som nu framförts i herr Brantings m. fl. motion, och hvilka skäl då vunno båda kamrarnas godkännande. Jag vill antaga, att situationen härutinnan icke förändrat sig i år, och jag anser mig icke i vidare mån behöfva upptaga den ärade talarens anförande till bemötande.

Jag kommer härefter till det af herr Söderbergh m. fl. framlagda ändringsförslaget. Såvidt jag förstår, skulle ett bifall till herr Söderberghs m. fl:s reservation vara alldeles precis det samma som att bifalla herr Steffens yrkande och herr Brantings m. fl:s motion. Redan genom att omskrifva 22 §:ns 2 mom.,

på sätt herr Söderbergh m. fl. reservanter föreslagit, skulle stadgandet blifva fullkomligt utan verkan. Genom att undantaga ifrågavarande brott från allmänt åtal skulle än mera lagens tillämpning i praktiken omöjliggöras och lagstadgandet förlora all betydelse. Jag kan icke betrakta detta förslag annat än såsom ett försök att, under sken af att i alla fall vilja hafva en lagstiftning i ifrågavarande afseende, i själfva verket få detta lagrum upphäfdt eller ändradt, så att det icke kommer till tillämpning på de förbrytelser, det för närvarande gäller. Jag kan således naturligtvis icke biträda herr Söderberghs ändringsförslag.

Om ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.
(Forts.)

Vidare kommer jag till herr Thyréns motion, med hvilken ju herr Rogbergs yrkande på det närmaste sammanfaller. Herr Thyren har yrkat, att 22 §:ns 2 mom. skulle ändras så, att alla försök till de i §:ns 1 mom. omnämnda brott skulle blifva belagda med straff, och i sammanhang därmed föreslagit, att straffet skulle ändras så, att straffmaximum blefve två års fängelse i stället för straffarbete i två år. Först och främst skall jag emot ändringen af ifrågavarande moment bedja få åberopa hvad lagutskottet därom anför och erinra om det betänkliga uti att till ett stadgande, som har en så allmän lydelse som 1 mom.: »tvingar någon utan laga rätt, eller med missbruk af sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta», foga ett tillägg, hvarigenom hvarje försök till sådant tvång belägges med straff. Då strafflagen i allmänhet icke belägger försök till brott med straff, torde det icke vara lämpligt att införa ett så allmänt stadgande just i denna paragraf. Till stöd för sitt förslag har motionären åberopat, att det förslag till strafflagstiftning, som någon gång i en icke aflägsen framtid kommer att framläggas, förmodligen kommer att innehålla stadganden, hvarigenom i allmänhet försök till brott blifva straffbara. Det är emellertid väl bäst att jämväl i fråga om försök till brott, som omförmälas i 1 mom. af 22 § afvakta den lagstiftning, hvarigenom försök till brott i allmänhet skulle blifva straffbara.

Nu hafva motionären och med honom reservanterna och andra, som haft större anmärkningar att göra mot dessa lagrum, riktat sig mot det »högst ovanliga och högst olämpliga», som består däri, att försök till brott är belagdt med lika straff som det fullbordade brottet. Ja, det låter mycket väl säga sig, det låter till och med riktigt öfvertygande, men tänker man närmare på brottet i fråga, tror jag invändningen förlorar rätt mycket af sin betydelse. Härvid vill jag erinra, att det i förevarande fall icke beror så mycket på den brottsliges vilja, huruvida det stannar vid ett försök eller blir fullbordadt brott. Man kan tänka sig det fallet, att en person vänder sig till en arbetare för att förmå honom att upphöra med arbete eller att deltaga i arbetsinställelse, med hot som gör att denne lämnar arbetet; då föreligger ett fullbordadt brott. Samma person hotar på

Om *ändrörelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.*
(Forts.)

alldeles enahanda sätt en annan arbetare, men denne har litet mera mod eller starkare vilja och blir kvar vid arbetet. Detta är då försök till brott. Jag frågar: hvilken skillnad har det i dessa båda fall förefunnits i afseende å den brottsliga vilja? Jag kan icke finna någon skillnad. Nu säger man, att man här liksom i fråga om andra brott bör taga synnerlig hänsyn till effekten af brottet. Vid ett försök uteblifver ju den åsyftade effekten. När effektens inträffande eller uteblifvande är i så hög grad som vid här ifrågavarande förbrytelser beroende af den persons vilja, mot hvilken brottet är riktadt, kan jag för min del icke tillmätta effekten så synnerligen stor betydelse. För öfrigt, då straffskalan är så vid, att den börjar med 5 kronors böter och maximum är 2 års straffarbete, kan man vara fullt förvissad, att straffarbete högst sällan ådömes — och ej annat än i fall, då omständigheterna äro synnerligen försvårande. Försök till brott af här ifrågavarande art kan vara så beskaffadt, att det bör beläggas med lika eller högre straff än ett fullbordadt brott. Jag kan därför ej finna det vara ur vägen, att möjlighet finnes att jämväl för försök döma till straffarbete.

Ännu mycket betänkligare förefaller mig herr Thyrens förslag om åtalsrätten. Enligt den lydelse han gifvit åt 22 § 2 mom. skulle det blifva belagdt med straff, om någon t. ex. försökte utpressa penningar genom att hota med något obehagligt afslöjande. Hotet behöfver ej såsom enligt nu gällande lag vara hot om misshandel eller brottslig gärning. Utpressningsförsök medelst hot om afslöjande lär vara ganska vanligt; just i Stockholm lär sådant förekomma icke så sällan. Den, som blifvit uppvaktad med hotelsebref, vänder sig till polisen, som tager reda på brefskrifvaren, vanligtvis någon s. k. »alfons» eller dylikt. Åtal anställles icke, eftersom dylikt försök ej är belagdt med straff, men undersökningen förekommer åtminstone i regel ett upprepande af utpressningsförsöket. Om ett sådant brott skulle komma att falla under allmänt åtal, måste polisen, då det blifvit angifvet, anmäla det för allmänne åklagaren och denne anställa åtal. Mången gång kan emellertid afslöjandet vara sådant, att personen, som fått brefvet, ej vill hafva åtal vid domstol, vare sig afslöjandet, som det är fråga om, är sanning eller osanning. Följden skulle då blifva, ettdera att han mot sin vilja finge brottet draget under domstol och afslöjandet gjordt i en rättegång, eller att han ej vågade vända sig till polisen för att få skydd, utan vore prisgifven åt upprepade utpressningsförsök. Vidare kan det väl icke vara förenligt med en riktig lagstiftning att låta försök till penningutpressning genom hot om afslöjanden falla under allmänt åtal, men från sådant åtal undantaga dylikt försök, som sker genom hot om misshandel eller brottslig gärning, då sistnämnda förbrytelse måste anses svårare än den förstnämnda.

Jämväl herr Rogberg synes hafva kommit till det resultat,

att han ej kunde biträda herr Thyrens förslag i fråga om åtalsrätten, utan har i stället föreslagit, att brott, som i 22 § säges, ej må åtalas af allmän åklagare, där ej målsägaren angifver det till åtal eller brottet medför fara för allmän ordning eller säkerhet. Jag undrar, huru domstolarna skulle komma att tillämpa ett sådant stadgande, om det blefve lag. Skulle det verkligen anses, att brott, hvarigenom någon tvingats att deltaga i arbetsinställelse eller hindrats att återgå till arbete eller försök till dylikt brott innebure sådan fara för allmän ordning eller säkerhet, att de skulle falla under allmänt åtal? Jag förmodar, att herr Rogberg afsett detta. Men jag är ej viss om, utan betviflar högeligen, att denna herr Rogbergs afsikt skulle vinnas.

Jag kan således ej vara med om något af de framlagda ändringsförslagen, utan tillåter mig att yrka bifall till utskottets hemställan i båda de förevarande punkterna.

Herr Afzelius: Efter de många timmar, vi nu tillbragt här i plenisalen, efter den diskussion, som både nu och flera gånger förut försiggått i detta ämne, skall jag inskränka mig till att gifva till känna, att jag delar den syn på denna sak, herr Thyren gjort sig till tolk för. När denna lag kom till, minnas ju herrarna, att den enhälligt afstyrktes af högsta domstolen. Detta förhållande satte på lagen ett födelsemärke — det kan ej hjälpas — från hvilket den ej kunnat göra sig fri; och detta har enligt mitt förmenande verkat mycket olyckligt.

Hvar ligger felet? Icke i själfva straffbestämmelsen. Hvarken opponerade sig högsta domstolen vid lagens tillkomst eller opponerar jag mig nu mot själfva lagen — en sådan lag är i och för sig riktig och behöflig — men mot det sätt, på hvilket den utformats; den afviker från eljest vanliga rättsregler. Hvari består denna afvikelse? Det är sagdt nyss förut, det är sagdt af herr Thyren; man tager ut och bestraffar försök vid *en* form af det brott, om hvilket är fråga i 22 §, men lämnar vid alla andra former försöket straffritt; och den förstnämnda arten af försök icke blott straffar man, utan straffar man alldeles lika med det fullbordade brottet. Häri ligger — jag kan aldrig komma ifrån det — någonting i hög grad stötande. Jag kan ej alldeles underkänna de skäl, som lagutskottet och nyss dess ärade ordförande anført till förringande af det stötande häri, men utplåna det kan man icke, det hafva icke dessa af lagutskottet anförda och af dess ordförande utvecklade skäl kunnat göra. Därpå skall jag emellertid icke närmare ingå.

Men jag kan ingalunda biträda lagutskottets vitsordande af, att mot denna lags tillämpning i själfva verket ingenting funnits att anmärka. Jag får säga på grund af min domareerfarenhet från det sista året, att jag icke vet någon lag, i fråga om hvars tillämpning så många anmärkningar förekommit, så många åtgärder och beslut blifvit vid pröfning till sin laglighet underkända, som fallet varit med denna lag. Jag tror icke heller, att den oegentlighet, om hvilken här är fråga, är af så ringa praktisk betydelse, ty jag tror, att just det extra-ordinära,

Om ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.
(Forts.)

Om ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

(Forts.)

ja, jag vill rent af säga abnormalt i själfva lagens uppställande föranleder en tillämpning af lagen, som också blir extra-ordinär, som avviker från den besinningsfullhet, som eljest utmärker lagtillämpningen i vårt land.

Jag anser därför, att det vore mycket önskligt, om lagen förändrades i den riktning, herr Thyren har proponerat. Men formuleringen kan jag icke antaga. Jag skulle i själfva verket hafva föga att anmärka mot hans förslag till förändring af 22 §, men däremot delar jag fullkomligt lagutskottets ordförandes mening om det olämpliga i, att bestämmelsen om åtalsrätten, 24 §, förändras på det sätt, herr Thyren föreslagit. Visserligen skulle jag hellre se äfven en sådan lag, som han föreslagit, än den nu bestående. Men jag anser, att den af herr Thyren föreslagna bestämmelsen i 24 § är i och för sig mindre riktig. Herr Rogberg har nyss ifrågasatt — med samma känsla af det olämpliga i det Thyrenska förslaget åtalsbestämmelse — en annan bestämmelse om åtalsrätten, för hvilken lagutskottets ordförande nyss redogjorde. Det skulle vara någonting, som man hämtat från Norge. Det skulle vara en pröfning i afseende å brottets syftning, karaktär och effekt från det allmännas synpunkt. Ja, mina herrar, det passar mycket bra i Norge, där man i fråga om åtal i allmänhet har s. k. opportunitetspröfning från åklagarens sida och där man har en åklagaremakt, hierarkiskt organiserad med en statsadvokat i spetsen, som bedömer sådana frågor. Men skulle det passa att lägga en sådan pröfning i våra åklagares händer? Det skulle åtminstone vara en afvikelse från de grundsatser, som eljest gälla på detta område. Jag kan därför ej heller omfatta detta förslag.

Ännu mindre kan jag gå med på herr Söderberghs förslag, som vill lägga åtalsrätten i den enskildes hand och mot hvilket dessutom kunna göras anmärkningar i afseende å affattningen af 22 §, hvarmed jag emellertid nu icke vill besvara kammaren.

När jag icke tilltror mig att själf framlägga något förslag, för hvilket jag skulle kunna påkalla kammarens beaktande, nödgas jag stanna vid detta sympatiuttalande för motionen. Jag vill tillägga — det bör ej undanhållas, och det kan ej nekas — effekten af en ändring af 22 §:n i den riktning, herr Thyren föreslagit, skulle helt visst blifva, att det maktmedel, som införts genom denna lag, skulle försvagas, men lagen skulle i stället väsentligt vinna såsom rättsmedel. Och jag för min del hör till dessa opraktiska människor, som tro, att det på detta område ej finnes någon annan styrka än den, som växer på rättens grund.

Herr Steffen: Den ärade herr utskottsordföranden har frågat mig, hvad jag egentligen menade med att ställa den engelska och den svenska lagen såsom motsatser mot hvarandra. Min mening var att påvisa motsättningen mellan ett lagstiftningsarbete, som på ett abnormt sätt penaliserar vissa missbruk, som äro möjliga inom fackföreningsrörelsen, men för öfrigt lämnar föreningsrätten och fackföreningsrörelsen utan lagligt skydd och hägn, och å andra sidan en lagstiftning, som särskildt ägnar uppmärksamheten åt att värna

den socialt berättigade verksamheten å fackföreningarnas sida. Jag ville påvisa, att man här i landet icke kommit längre än till en rent negativ ställning gentemot fackföreningsrörelsen, och att vår negativism i detta afseende har drifvit oss långt utanför det rättvisas och det juridiskt normalas område, under det att det finnes ett annat land, som jag här anförde som exempel, där man med djupare inblick i förhållandena insett nödvändigheten icke blott att söka upprecka ogräset inom fackföreningsrörelsen, utan också att åt densamma skapa en laglig grund, ett hägn för dess legitima verksamhet.

Om ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

(Forts.)

Herr Löfgren: Efter det anförande, som här nyss hållits af herr Afzelius, tror jag icke, att det kan från lekmannahåll påstås annat, än hvad som länge sagts från fackmännen, nämligen att den här lagen varit fotad på oriktiga grunder och därför också kommit att i tillämpningen visa oriktiga resultat. Emellertid tror jag, att det är mycket svårt att sätta något nytt i stället. Om man går på den Thyrénska linjen, har man i och med detsamma förklarat sig beredd att kriminalisera hvarje försök till tvång i allmänhet. Jag undrar, huruvida man från vår lags ståndpunkt sedt kan med fog intaga denna ståndpunkt. Det är en hel del försök till brott af ganska svårartad beskaffenhet, som lämnas ostraffade, och här skulle man genom att generalisera stadgandet i detta lagrum bestraffa någonting, som ibland till och med kan innebära försök att tvinga en person att göra sin skyldighet. Om vi taga det speciella fallet deltagande i arbetsinställelse, hafva vi ju för icke länge sedan, då vi genomgingo förslag till arbetsaftalslagstiftning, fått klart för oss, att det finnes arbetsinställelser, som äro fullt tillåtliga. Det är en sida af saken, att en arbetsinställelse är tillåten gentemot samhället och arbetsgifvaren. Men en annan sida af saken är, att deltagande i arbetsinställelsen är en skyldighet för den enskilde arbetaren. Likaväl som en enskild arbetsgifvare är på grund af den förenings stadgar, i hvilken han ingått, skyldig att deltaga i lockout, är nämligen den enskilde arbetaren, om han är organiserad, skyldig att deltaga i strejk. Om vi sålunda taga som exempel försök att tvinga en organiserad arbetare att deltaga i en berättigad arbetsinställelse, är redan nu försöket att tvinga denne person att göra sin skyldighet kriminaliseradt. Öfverfördt till andra områden, betyder det detsamma. Och låt vara, att det fullbordade tvånget är straffbart, äfven då det gäller att tvinga en person att göra sin skyldighet, kan man fråga, huruvida det, då så många olika slags försök till brott äro straffria, kan vara lämpligt att såsom allmän regel i strafflagen införa, att den person, som försöker tvinga en annan till någonting, skall straffas.

Sedan är frågan, huruvida man kan uppta den linje, som an gifvits af herr Söderbergh och andra liberala reservanter i lagutskottet. För min del skulle jag väl tycka, att man kunde gå denna väg för att vinna vissa praktiska resultat, genom det sätt, hvarpå strafflatituden här blifvit bestämd. Men efter att hafva mycket noga öfvervägt saken, måste jag förklara mig knappast beredd att

Om ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.
(Forts.)

tillstyrka ett positivt stadgande, formuleradt så som reservanternas förslag vid 2 mom. i 22 §. Jag måste därför stanna vid att ansluta mig till dem, som yrka, att den s. k. åkarpslagen skall afskaffas, och att lagrummet skall återställas i sitt ursprungliga skick.

Då är frågan: hvad blir följden af en sådan åtgärd från Riksdagens sida? Man har sagt, att det skulle vara detsamma som att ingifva de stora lagren af vårt folk en föreställning, att åtgärder, som förut varit straffbara, nu skulle komma att blifva straffria? Denna föreställning synes mig dock vara ganska lätt att undanröja. Ty man kan icke på ett effektivt sätt försöka tvinga en annan att göra någonting utan att använda antingen misshandel eller också hot af sådan beskaffenhet, som faller under 23 § i 15 kap. Bägge dessa åtgärder, vare sig det är fråga om misshandel eller hot, äro således straffbara.

Men då kommer den ofta gjorda invändningen om att det *allmänna åtalet* är nödvändigt för att effektivt tillgodose särskildt de arbetsvilligas intressen vid en arbetskonflikt. Jag skulle vilja se den frågan från två synpunkter, dels från den enskilde arbetarens synpunkt och dels från samhällets. Se vi den från den enskilde arbetarens synpunkt, är det ju gifvet, att det kan hända, att fruktan för obehag från hans arbetskamraters sida kan hålla honom från att väcka åtal på grund af misshandel, som han undergått, eller att göra angivelse i ett sådant fall. Men jag undrar, om icke sådana fall motvägas af det obehag, som en s. k. strejkbrytare lider genom att allmänna åklagaren utan hans föranledande, utan hans angivelse åtalar en person, som förföljt honom, när den förfördelade *icke velat* hafva ett åtal anhängiggjort. Ty säkert är, att det icke är den omständigheten, att den förfördelade uppträder såsom målsägare och för åtal, som väcker arbetskamraternas ovilja och förföljelse, utan det är själfva den omständigheten, att öfver hufvud taget *åtal sker*. Så snart en sådan förbrytelse icke skett på allmän plats, förutsättes ju för öfrigt anmälan från den förfördelade eller andra, för att åklagaren skall kunna åtala och bevisning anskaffas; och följaktligen finnes det samma anledning till förföljelse, vare sig åtalsrätten ligger hos målsägaren eller hos åklagaren.

Ser man åter frågan från samhällets synpunkt, behöfver jag endast erinra om, att arbetsinställelse *kan* vara tillåten och att den ofta är fullt berättigad. Såsom detta brott nu anges i 2 mom. af 22 §, är det därför oberättigadt att utan vidare säga, att staten har ett bestämdt intresse af att åtal sker. Andra momentet har tillkommit på en tid, då man i fackföreningsrörelsen såg något samhällsfientligt, någonting, som kunde och borde stäffas. Men nu är förhållandet annorlunda; det större skydd, som arbetsgifvarna och måhända understundom samhället kunde anse sig behöfva på grund af att fackföreningarna å ena sidan saknade motvikt å den andra, är numera obehöfligt. Den numera starka organisationen på ömse sidor gör, att de ifrågavarande handlingarna icke längre framträda såsom särskildt straffbara ur det allmännas synpunkt.

Jag tror således för min del, att man utan fara att kränka vare

sig de enskilda arbetarnas eller statens intresse kan afföra detta stadgande och således återställa 22 § i dess ursprungliga skick. Jag slutar därför med att yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den af herr Lindqvist framställda reservationen.

Om ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

(Forts.)

Herr Trygger: Jag skall be att få säga några ord i denna fråga. Som herrarna torde erinra sig, satte jag mig bestämdt emot denna lag i den form den hade, då den framlades för Riksdagen. Jag ansåg nämligen, att man på ett mindre lyckligt sätt gifvit uttryck åt en riktig tanke, nämligen tanken att man borde skydda mannen att arbeta här i landet. Men man hade gifvit detta skydd en formulering, som icke kunde undgå att väcka betänkligheter hos fackmännen och naturligtvis därför också skulle komma att användas såsom ett medel att framställa denna lag såsom en klasslag. Emellertid kan jag icke för min del finna, att det Thyrénska förslaget är på något sätt bättre än den lag, som vi nu hafva. Det är endast ett sätt att dölja saken, ty hvad är det man i själfva verket här att anmärka mot den s. k. åkarpslagen? Jo, den oegentligheten, att man i detta fall skulle bestraffa försök, då man *i regel* icke gör det enligt svensk straffrätt. Men hvad gör herr Thyren i sitt förslag? Jo, han tager och straffar försöken i någon mån vidsträcktare, så att detta fall kommer därunder, men äfven andra fall, där det ingalunda finnes berättigade jämförelsepunkter med strafflagens ofrīga bestämmelser om straff för försök. Jag kan icke förstå, huru det kan vara möjligt, att, när man angriper den ifrågasvarande lagbestämmelsen, denna åkarpslag, därför att den innehåller straff för försök, man då kan vara med om herr Thyrens förslag, hvilket står på samma principiella grund. Det är blott den skillnaden, att det praktiska behof, som man genom den nuvarande straffbestämmelsen vill tillfredsställa, icke så skarpt lyser i ögonen, då man tager det Thyrénska förslaget, som då man har lagen i dess nuvarande lydelse. Men å andra sidan medför hans förslag, att man kommer att straffa försök i sådana fall, där det icke erfordras.

Hvad lagens verkningar beträffar, må det vara sant, och det har från sakkunnigt håll uttalats, att den i tillämpningen företett åtskilliga svårigheter, men å andra sidan tror jag, att man kan säga, att lagen i stort sedt fyllt den uppgift, som de afsågo, hvilka stiftade den.

Herr Löfgren sade bland annat: hvad blir följden, om lagen upphäfves? Jag tror, att svaret på denna fråga är ganska lätt. Skulle denna lag upphäfvas, så skulle följden otvifvelaktigt blifva den, att man allmänt här i landet skulle få den föreställningen, att numera har man icke rätt eller trygghet att i Sveriges land arbeta; man åtnjuter icke det skydd af staten, som man har rätt att fordra, då man vill arbeta för sitt och de sinas uppehälle och bästa. Jag tror, att om man vill nå ett praktiskt resultat, det goda, som denna lag verkligen åstadkommer, och samtidigt undvika de anmärkningar, hvartill den gifvit anledning, får man gå en helt annan väg än den Thyrénska vägen. Man får gifva straffbestämmelsen den for-

Om ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.
(Forts.)

mulering, att det för hvar och en framstår, att det brott, hvarom här är fråga, icke är ett försök till brott, utan ett nytt, ett särskildt brott, nämligen brott mot rätten till arbete, och att det är detta brott, som straffas, och jag är öfvertygad om att man på den vägen kan få en formulering, som i och för sig är tillfredsställande och som samtidigt tillgodoser det praktiska behof, hvilket onekligen här förefinnes. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Afzelius: Endast ett par ord. Herr Trygger frågade: hvaruti ligger företrädet hos det Thyrénska förslaget, det vill ju blott dölja sanningen? Jag svarar: företrädet ligger i, att när detta brott — tvång till arbetsinställelse — ju endast är *en* form af det tvång, om hvilket paragrafen talar, så likställer herr Thyrén *alla* försök till sådant tvång. Att göra försöket straffbart är hvarken något för svensk rätt okänt eller från allmänt kriminalistiskt synpunkt förkastligt, tvärtom; men hvad som är stötande, det är att man rycker ut ur samma paragraf ett fall och straffar försöket, men icke de andra fallen. Och hvad som är än värre: man afviker från grundsatsen, att försök till brott dock skola straffas lindrigare än själfva brottet. Det är detta, som afhjälpes genom motionen. Nu vill jag gärna medgifva, att man måhända hellre bör gå den väg, som herr Trygger antydde, och kriminalisera handlingen på annat sätt; och när man nu en gång gått den väg man valt, så får man taga konsekvenserna och inrätta sig därefter. Såsom det nu är, framträda olika stadganden i strafflagen som en abnormitet, måhända icke af så stor praktisk betydelse i annat afseende än det jag nyss antydde, men dock tillräckligt för att nedsätta aktningen för lagen. Och den känslan är dock det yttersta och kraftigaste medlet att förekomma lagöfverträdelse.

Herr Trygger: Endast ett ord. Min öfvertygelse är, att ifall man går till väga på sätt herr Thyrén föreslagit, komma de, som äro motståndare till denna straffbestämmelse, att säga: hvarför, då svensk strafflag i allmänhet ej bestraffar försök till brott, bestraffar ni försök att med våld eller hot tvinga annan att något göra eller låta? Härpå måste svaras: jo, därför att vi vilja komma åt just det, som man sagt att man vill träffa genom åkarpslagen, men vi hafva ej mod att tala om det. Saken är densamma som förut, men man har sökt dölja det genom en vidsträcktare formulering. Jag tror ej, att aktningen för lagen därigenom blifver större än med nuvarande bestämmelse: ty om försök i allmänhet ej straffas i vår strafflag, hvarför skall man just straffa försöket, då det gäller tvång emot annan? Men om man gör på det sätt, som jag ifrågasatt, då är man kvitt den invändningen; man straffar den, som går till väga på sådant sätt, att han sätter i fara annans rätt att arbeta för sig och de sina.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att, med anledning af de yrkanden, som därunder före-

kommit, propositioner komme att göras beträffande hvardera punkten i utlåtandet för sig. Hvad då punkten 1 anginge, vore därom yrkadt, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Lindqvist vid utlåtandet fogade reservation.

Härefter framställdes propositioner jämlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

I fråga om punkten 2, fortsatte herr talmannen, föreläge följande yrkanden: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) af herr *Söderbergh*, att Kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af honom m. fl. vid utlåtandet fogade reservation; och 3:o) af herr *Rogberg*, att Kammaren skulle antaga 22 § med den lydelse, som föreslagits i herr Thyréns motion, och att 24 § skulle antagas att lyda sålunda: »Brott, som i 22 § sagdt är, må ej åtalas af allmän åklagare, där ej målsäganden det till åtal angifver eller brottet medfört fara för allmän ordning och säkerhet. Ej heller må brott, som i 23 § sägs, åtalas af annan än målsägande.»

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af jordbruksutskottets den 10 och 12 i denna månad bordlagda utlåtanden:

nr 96, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra majorsbostället Roxtorp nr 1 i Östergötlands län,

nr 97, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af tre till förra fanjunkarbostället Öfra Ryr nr 1 i Göteborgs och Bohus län hörande lägenheter,

nr 98, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra kompanichefsbostället Klefva nr 1 med Klefmyr eller Hetseröd nr 1 i Göteborgs och Bohus län,

nr 99, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af tre lägenheter från förra fanjunkarbostället Tostarp nr 1 i Kristianstads län,

nr 100, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af den under Starby kungsladugård i Östergötlands län hörande utjorden Djurängen nr 1 eller Herrängen,

nr 101, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ägotbyte mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag,

nr 102, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra öfverstlöjtnantsbostället Kungs Norrby kungsgård i Östergötlands län,

nr 103, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående dis-

position af förra majorsbostället Hammar nr 1 i Värmlands län jämte en i ämnet väckt motion,

nr 104, i anledning af återremiss å jordbruksutskottets utlåtande nr 23, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra öfverstebostället Kastellegården nr 1 med underlydande i Göteborgs och Bohus län, jämte en i ämnet väckt motion, samt

nr 105, i anledning af väckt motion om rätt för ägare till kronolotshemman att verkställa afsöndring från hemmanet, biföll Kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Om utredning rörande fiskarbefolkningens vid de norrländska kusterna bostadsförhållanden.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 10 och 12 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 106, i anledning af dels väckta motioner i fråga om norrlandsfiskarens fiske- och bostadsrätt, dels väckt motion om främjande af skärgårdsbefolkningens egnahemsrörelse.

I särskilda, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisade motioner hade förslag väckts om utredning af norrlandsfiskarens fiske- och bostadsrätt; och hade i sådant afseende hemställtts,

af herr *E. Hägglund* i motionen nr 59 i Första kammaren: att Riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t behagade verkställa utredning angående norrlandsfiskarens fiske- och bostadsrätt vid hafskusten samt därefter till Riksdagen framlägga det förslag, som utredningen kunde komma att påkalla; och

af herrar *C. J. Öberg* och *Z. Åslund* i motionen nr 97 i Andra kammaren: att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huru och på hvad sätt fiskarbefolkningen i Norrland kunde beredas tillfälle att förvärfva sig äganderätt till de fiskelägen med därtill hörande vatten, där de hade sina bostäder, fiskebodar och andra hus uppförda, äfvensom snarast möjligt afgifva det eller de förslag, hvartill den verkställda utredningen kunde föranleda.

Vidare hade i en inom Andra kammaren af herr *Karl Martin* väckt motion, nr 69, hemställtts, att Riksdagen måtte besluta hos Kungl. Maj:t begära utredning, i hvad mån, genom förändring eller tilllägg till nuvarande bestämmelser om beviljandet af egnahemslån, egnahemsrörelsen i våra skärgårdar kunde främjas, äfvensom huruvida på annat sätt bildandet af egna hem för skärgårdsbefolkningen kunde underlättas, samt att Kungl. Maj:t täcktes för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning kunde gifva anledning.

Utskottet hade i detta utlåtande på anförda grunder hemställt, att Riksdagen, i anledning af förevarande motioner, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning rörande fiskarbefolkningens i våra skärgårdar bostadsförhållanden samt hvilka åtgärder, som från statens sida kunde anses

lämpliga och möjliga för beredande af tryggare bostadslägenheter för denna befolkning, och därefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en dylik utredning kunde föranleda.

Om utredning rörande fiskarbefolkningens vid de norrländska kusterna bostadsförhållanden.

Reservation hade afgifvits af herrar *A. T. Odelberg* och *P. Paulson*, friherre *G. L. De Geer*, samt herrar *E. A. Lindblad*, *Aaby* *A. W. Ericsson* och *A. H. Fahlén*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte

(Forts.)

I. afslå herr *Martins* ifrågavarande motion; samt

II. i anledning af herrar *Hägglunds* samt *Öbergs* och *Åslunds* motioner i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning rörande fiskarbefolkningens vid de norrländska kusterna bostadsförhållanden och därefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en dylik utredning kunde föranleda.

Friherre *De Geer, Louis*: Här föreligga, som herrarna se, tre motioner, af hvilka de tvenne afse fiske- och bostadsförhållandena för fiskarbefolkningen i Norrland och den tredje afser skärgårdsbefolkningens förhållanden i allmänhet, och utskottet har med anledning af dessa motioner föreslagit en skrifvelse, med anhållan, att Kungl. Maj:t skulle verkställa en allmän utredning rörande fiskarbefolkningens i våra skärgårdar bostadsförhållanden. Denna motion af herr *Martin*, som gifvit anledning till en sådan begäran om en allmän utredning, afser emellertid egentligen egnahemsförhållanden. Herr *Martin* klagar öfver att egnahemsrörelsen icke tagit någon fart i skärgården, men om man ser närmare på hans motivering, finner man att anledningen härtill är, dels att det icke finnes någon lämplig jord att köpa där till egna hem, och dels att kommunikationsförhållandena i skärgården äro så dåliga, att ingen vill skaffa sig eget hem där, och vidare att det icke finnes några egnahemsbolag, som intressera sig för skärgårdsbornas egnahemsfråga. Jag för min del jämte åtskilliga andra reservanter i utskottet ha ansett att detta var ett ämne, på hvilket utskottet ej kunde inlåta sig. Däremot ha vi ansett, att de förhållanden, som påvisas råda i Norrland, verkligen skulle påkalla en utredning, och vi anse det för öfrigt vara i alla afseenden lämpligare att till en början göra en sådan utredning blott rörande Norrland och att ej inlåta sig på en så vidlyftig sak, som det skulle vara att utreda fiskarbefolkningens bostadsförhållanden utefter hela vårt lands vidsträckta kust. Med anledning häraf yrka reservanterna, att herr *Martins* motion måtte afslås och att, med anledning af de andra motionerna, en utredning måtte verkställas blott rörande den norrländska fiskarbefolkningens förhållanden. Jag tillåter mig yrka bifall till reservationen.

Grefve *Wachtmeister, Axel*: För mig ställer sig saken så, att om Riksdagen skall skrifva till Kungl. Maj:t och begära utredning i denna fråga, hvilket jag för min del anser böra göras.

Om utredning rörande fiskarbefolkningens vid de norrländska kusterna bostadsförhållanden.

(Forts.)

synes det mig, att Riksdagen bör skaffa sig en utredning, som det är någonting bevändt med och som möjligtvis kan läggas till grund för en kommande pröfning af frågan i hela dess vidd, och ej en sådan ensidig lokalutredning, som reservanterna begära. Här föreligga å ena sidan två motioner, afgifna af norrländska representanter och mycket väl motiverade, men som hemställa om utredningsanställande rörande endast den norrländska kusten, samt å andra sidan en motion af herr Martin, hvilken, om jag också måste tillstå att den ej är så synnerligen väl hopkommen — den sväfvar ut i den fria rymden och pekar ej mot något bestämdt mål — dock utmynnår i något som jag anser vara riktigt, en utredning rörande fiskarförhållandena i hela vår skärgård. Jag tror att reservanterna alltför mycket låtit inverka på sig af den mindre lyckligt hopkomna motiveringen uti herr Martins motion. Norrland är ju ett undantagsland i många afseenden och kanske med skäl, men det finnes icke något rimligt skäl, hvarför Norrland skulle blifva ett undantagsland i afseende å sina fiskares bostadsförhållanden.

Friherre De Geer sade nyss, att det vore lämpligare att koncentrera sig på en undersökning af de norrländska förhållandena till en början för att sedermera, när det gällde den öfriga kusten, begagna sig af den erfarenhet, som på detta sätt kunde erhållas. Ja, det vore kanske lämpligt om fiskelägeförhållandena på Norrlands kuster vore på något sätt typiska för vårt lands kuster i öfrigt, men så är ju icke förhållandet. Tvärt om är, såvidt jag kan förstå, strömmingsfisket det som hufvudsakligen idkas vid Norrlands kuster af inomskärsfiskare, och dessa äro med afseende å såväl sina bostäder som i all synnerhet sin fiskerätt beroende af strandägarna. Frågan om fiskerättigheten synes för motionärerna vara det hufvudsakliga, och därmed vill ju hvarken utskottet eller reservanterna befatta sig. Af de norrländska fiskarena utefter kusten är det ju ett fåtal, som äro bosatta vid fiskeläget; det stora flertalet kommer ut sommarmånaderna från städerna och de inre skärgårdarna. Allt detta är ju förhållanden, som göra att det synes föga lämpligt att just taga de norrländska kusterna till första utredningsförsök.

Så har man sagt, att det skulle blifva så dyrbart att ordna med en utredning för hela vår kust, men det behöfver det icke blifva. Kungl. Maj:t skrifver till sina befallningshafvande uti kustprovincerna, och dessa sätta sedan i gång med en utredning hvar och en för sitt län.

Sedan komma svårigheter i fråga om att finna botemedel. Då det gäller att få de tomter, å hvilka denna befolknings bostäder äro belägna, vederbörligen afsöndrade, spelar här in en viss svårighet, i ty att stamhemmanen i allmänhet äro in-tecknade. Men det finnes väl sätt att lösa den svårigheten; torparkommissionen pekar på ett sätt och det finnes andra, hvadan den saken nog låter ordna sig. Sedan den saken är afhjälpt, behöfver det ej alltid blifva så, som utskottet pekar på, att staten köper och fördelar, utan egnahemsrörelsen kan taga hand därom med tillhjälp af jordförmedlingsfonden. Inomskärsfiskare sådana som Norrlands fiskare finnas äfven

vid vårt lands öfriga kuster. Men så hafva vi denna stora grupp af egentliga fiskare, hafsfiskarena, som taga hela hafvet till verksamhetsfält. Dessa kunna icke hindras att där utöfva sin verksamhet, men de hafva i mycket stor utsträckning lagt sina bostäder på ofri grund, dels i form af mindre, anspråkslösa fiskarekojor, dels i form af ganska dyrbara byggnader, och detta antingen enstaka eller sammangyttrade i små stadsliknande samhällen. Alla dessa bostäder ligga på ofri grund och det gör, att dessa fiskare kunna svårt trasseras af jordägarna. Jag vill ej säga att det alltid är så förhållandet. Tvärtom, men undantag finnas, och det förekommer att dessa fiskare obehörigen uppskörtas af jordägarna.

Om utredning rörande fiskarbefolkningens vid de norrländska kusterna bostadsförhållanden.
(Forts.)

En omständighet som gör, att jag för min del anser att denna frågas lösande är att rent af betrakta såsom akut, är att Riksdagen i år beviljat medel till uppförande af en hel del fiskehamnar. När nu fiskarens byggnader ligga på ofri grund, blir naturligtvis följden, att tomterna stiga i värde, och man har gjort jordägarna en obehörig tjänst. Dessa passa naturligtvis på att höja tomtöresafgifterna för sina fiskelägen, men detta var ju ej meningen med Riksdagens beslut.

Summan af saken är den, att om Riksdagen antager utskottets förslag, skaffar sig Riksdagen ett vida fullständigare materiel för frågans pröfning i hela dess vidd. Om däremot Riksdagen antager reservanternas förslag, får Riksdagen endast emotse en lösyckt utredning, som icke kan hafva något framtidsvärde. Det kan väl ej vara på allvar meningen, att de norrländska fiskarens bostadsförhållanden skola ordnas före de öfriga kusternas fiskeförhållanden. Det skulle jag anse vara i hög grad oegentligt, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt samt vidare därpå, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservation; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Grefve Wachtmeister, Axel, begärde votering, i anledning hvar af uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som antager det förslag, som innefattas i den vid jordbruksutskottets utlåtande nr 106 afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställa omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 54;

Nej — 35.

Föredrogs änyo Första kammarens första tillfälliga utskotts den 10 och 12 i denna månad bordlagda utlåtande nr 13, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att den till städerna under villkor af oförytterlighet donerade jord ej må afhändas städerna utan Riksdagens samtycke m. m.

Med anledning af en inom Andra kammaren af herr *Lindhagen* väckt motion, nr 334, hade nämnda Kammares fjärde tillfälliga utskott i afgifvet utlåtande hemställt, att Andra kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att den till städerna under villkor af oförytterlighet donerade jord ej måtte afhändas städerna utan Riksdagens samtycke, samt att ett öfvervägande jämväl måtte äga rum, huruvida ej dispositionen öfver denna jord borde såvidt på staten ankomme, närmare ordnas genom nya föreskrifter, utfärdade under medverkan äfven af Riksdagen.

Andra kammaren hade afslagit utskottets hemställan och bifallit ett under öfverläggningen framställt yrkande, att kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att ett öfvervägande måtte äga rum, huruvida ej dispositionen öfver den till städerna under villkor af oförytterlighet donerade jord borde, såvidt på staten ankomme, närmare ordnas genom nya föreskrifter, utfärdade under medverkan äfven af Riksdagen.

Detta Andra kammarens beslut hade delgifvits Första kammaren, som hänvisat ärendet till förberedande behandling af sitt första tillfälliga utskott: och hade sistnämnda utskott i nu föredragna utlåtande hemställt, att Första kammaren måtte på det sätt biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut, att Första kammaren för sin del beslutade, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under öfvervägande huruvida ej beträffande städernas disposition af den till dem under villkor af oförytterlighet donerade jord sådana villkor och förbehåll borde uppställas, att denna jords ändamål att bereda städerna varaktig nytta upprätthölles.

På gjord proposition biföll Första kammaren hvad dess tillfälliga utskott i föreliggande utlåtande hemställt.

Som Andra kammarens beslut i frågan således icke blifvit oförändradt antaget, skulle jämlikt § 63 mom. 3. riksdagsordningen ärendet till Andra kammaren återlämnas för vidare behandling.

Vid ånyo skedd föredragning af statsutskottets den 9 och 10 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

nr 63, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inlösen i vissa fall för statsverkets räkning af ränta å skattefrälsehemman m. m.,

nr 64, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående medgifvande af restitution af stämpelafgift för viss öfverlåtelse af egendom till sällskapet till understödjande af Malmqvistska barnuppfostningsanstalten i Stockholm,

nr 65, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beredande af löneförhöjning åt revisorerna å generaltullstyrelsens revisionsbyrå Alban Keyser och Oscar Emil Torrén,

nr 66, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i öfvergångsbestämmelserna i kungl. kungörelsen den 10 juni 1910 angående aflöningsreglemente för tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning,

nr 67, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af öfverskott i den s. k. Djurgårdskassan till byggnads- och reparationsarbeten vid Ulriksdals slott samt för anordnande af värmeledning i vissa rum å Drottningholms slott,

nr 68, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter skraddaren Hjalmar Ernst (Olsson) Nordin från Tunamalm i Bälinge socken,

nr 69, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter kaptenen i Jämtlands fältjägarregementets reserv Olof Lundin, och

nr 70, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående understöd till aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet för fortsatt uppehållande af regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Ostasien,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

På framställning af herr talmannen beslöts, att till ett annat sammanträde uppskjuta behandlingen af återstående ärenden på föredragningslistan.

Justerades ytterligare sju protokollsutdrag för denna dag.

På hemställan af herr talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle uppföras främst de under denna dag första gången bordlagda ärendena, samt näst därefter samman-

satta stats- och bankoutskottets nr 2 utlåtande nr 2 äfvensom att
sist på listan skulle sättas sammansatta stats- och bankoutskottets nr
1 utlåtande nr 1.

Kammaren åtskildes kl. 12,10 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
